

Het prinsesje van het groene eiland

Alie Smeding

bron

Alie Smeding, *Het prinsesje van het groene eiland*. Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam 1927

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/smed001prin01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Voor de eerste keer opgevoerd 13 Februari '27
in de Koninklijke Schouwburg te 's-Gravenhage
onder regie van COR VAN DER LUGT MELSERT
en met ANNIE VAN DER LUGT MELSERT - VAN EES in de titelrol.

Personen:

PIETER SCHIPPER, visscherman.

LOBBERIG, zijn vrouw.

NEELE } hun dochters.

WOLMET } hun dochters.

KLAAS UITHUISJE, hun schoonzoon.

BESSIE, Grootmoeder.

JAAP SCHIPPER, hun neef.

MINKE, een koopman in zilveren snuisterijtjes, souvenirs o.a. ook van het Eiland.

'T HOOFT VAN STERRENBURCH, bezoeker van het Eiland.

GUUS HAGENS, bezoeker van het Eiland.

Enkele Markervrouwen en -mannen.

Eenige Hollandsche en Engelsche heeren- en damesbezoekers(-sters).

Het eerste bedrijf speelt in Augustus, het tweede bedrijf ongeveer twee jaar later in de winter, beide keeren ten huize van Pieter Schipper.

Het derde bedrijf speelt ruim een jaar later ten huize van Jaap Schipper in het voorjaar.

Eén der décors geeft aan het gras-begroeide Eiland in de zomerzon. Een aantal huisjes op palen gebouwd.

Eerste bedrijf.

Het tooneel stelt voor een Marker-binnenkamer, een vrij groot vertrek, de lage zoldering heeft dikke balken. De beide ramen zijn breed en tamelijk laag, de ruiten zijn klein en bleek-groen, er hangen wit-katoenen rol gordijnen met bal-franje voor, en vitrage ondergordijntjes, die bijna heelemaal opzij geschoven zijn. In de vensterbank staat een armtierig potplantje. De schouw rechts, midden in de zijwand, is hoog en ouderwetsch, heeft tegels met Bijbelsche voorstellingen. Links naast de schouw de deur naar de keuken, rechts van de schouw het pronkbed. Links in de zijwand, dicht bij elkaar zijn twee hoge bedsteden met bontgebloemde gordijnen, voor elk dier bedsteden staat een bruinhouten bankje.

De tafel is aan het raam geschoven, er liggen rommelig door-een een aantal koperen, houten, porceleinen en pleetzilveren voorwerpjes op: klompjes met speldenkussens, pijpen, lantaarntjes met gekleurd glas, lepels in rekjes, enz., ook ansichtboekjes. De vloer is onbedekt en vaalbruin van kleur. Boven de tafel hangt een vergulde olielamp met bontgebloemde peer. In de linkerhoek bij het raam, tusschen een Friesche klok en de portaaldeur in, staat een antiek kabinet met hel-gekleurde bekers, servieskopjes en 'bouwwe'-doozen. Hier en daar staat een stoel met grof-biezen

mat. Boven het kabinet, rond de klok, boven de bedsteden hangen blauwe en bont-gebloemde borden en schotels. Tusschen de beide bedsteden in hangt een scheurkalender, naast de schouw een spiegeltje, en overal waar nog een plekje vrij is aan de wand, een portretje in vergulde of zwarte lijst. Links is de inkijk tot het portaal, men ziet als de portaaldeur opengaat, de buitendeur; deze bestaat uit twee gedeelten: onderen bovendeur.

Door het venster ziet men uit in een nauwe straat, op een paar kleurig-geverfde houten huizen. Af en toe gaat er een visscherman voorbij, nu eens met een paar brooden onder de arm, dan weer met vischwant, of een rol touwwerk.

Als het scherm opgaat is het tooneel leeg.

Het is een zonnige *Augustus-ochtend*. In de verte praten een paar vrouwen, er nadert een klompe-stap. Langs het raam loopt Pieter Schipper. De voordeur staat open.

Eerste tooneel.

Pieter.

PIETER

(een magere man, met tanig rimpelig gezicht, zijn haar is peper-en-zoutkleurig, zijn baard nog zwart. Zijn gestreept katoenen buis en vale wijde broek zijn erg versteld en laten een groot stuk van zijn roodbaaien hemd onbedekt. Hij heeft een platte glimmerigzwarte pet met gebroken klep op, houdt in zijn wang

saamgebeten lippen een leeg kalken pijpje met de kop naar beneden en draagt onder de arm een fuik. Mopperend gooit hij het net voor de deur neer, bekijkt het mistroostig, stoot dan zijn klompen uit en gaat naar binnen, mompelt):

Niks 'edaon, niks.....

(Kijkt rond, gaat zitten in een stoel bij het raam, haalt uit zijn broekzak een beursje met geld, schudt het leeg in zijn hand, en telt.)

Tweede tooneel.

Pieter, Lobberig.

LOBBERIG

(vroeg-oud vrouwtje, grauwe lokken, rimpelig-bruin gezicht. Ze draagt een donkere bouw en blauw gestreepte mouwen: rouw. Met een armvol droog waschgoed komt ze door de keukendeur de kamer in, kijkt scherp - onderzoekend naar Pieter):

Nou, was 't nog wat?

(Begint het waschgoed te rekken en te vouwen, maar houdt Pieter voortdurend in het oog.)

PIETER

(schuift tussen duim en wijsvinger zijn pet naar achteren en krabt met de drie vrijgebleven vingers in zijn haar):

Moet je die fuik op 't beun eerst maor 's zien: heelegaor rot, en zoo goed as niks 'evongen, met schik gien botje 'ezien.

LOBBERIG:

En die cente daar?, hebben de raoven je die 'ebrocht?

PIETER:

Dat is van 'n braodje dat ik verkocht heb an 'n jachtmeneer.... hierzoo.

(Legt wat kleingeld op tafel.)

LOBBERIG:

'Eere-mien-gut, weer gien visschie vedaog?, en ik bin al zoo fleeuw.

(Gaapt.)

PIETER:

Fleeuw? Den neem je maor 'n kouë aordappel van guster, of 'n neepie zout uit de pot.

LOBBERIG:

(komt nijdig naar hem toe):

Zoo skraoper, magge we nou in 't best van 't jaor

(wijst naar de tafel met voorwerpjes)

ook al gien visschien meer bij 't eten?

PIETER:

'n Deel van de cente geef ik je toch?,

(wijst naar het kleingeld)

daor!

LOBBERIG:

De cente! De cente! Ik zel jou vemiddag gebakke cente bij je aorepels geven.

(Strijkt het geld in een kommetje, zet het neer op het kabinet. Na een stilte, halffluid.)

Vijftien stuiver! En 'n stikkende fuik.

PIETER

(klagelijk):

Gien heels meer an.

(Neemt pen en inkt van het kabinet, sluit een la open en haalt er een zilveren tabaksdoos met geld uit, telt tersluiks, steekt het geld bij zich en pakt een postwissel uit de la. Bij de tafel, in zijn stoel.)

'n Treurig teeltje; om zoo te zeggen, 't leven zien je niet in je netjes.

LOBBERIG

(scherp):

Maor geld om nao de Bank te stieren, dat is er wel, dat zien je wel, rao-rao wat is dat?

PIETER:

'n Zuinig spaorcentje.

(Al schrijvend.)

Stoot niet an de taofel, minsch.

(Lobberig maakt driftige beweging.)

En hou je biene stil as ik je verzoeke mag.

(Half fluid.)

Heeren Gebroeders

Kraomer.

(Steekt bij de inspanning van het schrijven het puntje van zijn tong uit mondhoek, mompelt al schrijvend.)

LOBBERIG:

Ik zou m'n geld liever weg'estopt hebbe in 'n ouë kous.

PIETER:

Jao zeker, as je zes en 'n half persent kan krijge.

LOBBERIG:

Lok-aos, as die gebroeders over de kop gaone...

PIETER:

As... às... as de lucht valt heb je 'n blauwe slaopmus op.

(Steekt zijn pen te diep in de inkt, morst, likt met zijn tong over het papier, spuwt.)

Verdorie, 'n vlek as 'n theeschuttel.

(Nijdig tegen Lobberig.)

Hou je tong dan ook stil, raotelaor. Geef liever acht op je meisen waor die blijven.

LOBBERIG

(de handen op de heupen, kijkt hoonend op hem neer):

Naor alle gedachte op Noome Kao z'n land.

PIETER:

Zóo?, hebbe ze op dat kleine stikkie grond, uren lang werk met hooie?, an me zole... 'k Geloof ook nooit van z'n leven dat ze alle fooie ofdraoge, die ze krijge van de vreemden. Dat snoeit maor van alles, heerekorsies en sukelao en droppies. Dat vuile snoeien het al wat 'n kwaod in de wereld te weeg 'ebrocht. Ik zeg maor geef ze zwaore kost, greeuwe errete en niet al te gaor, dat leit 'n vaste bodem in de maog.

(Lobberig beweegt smalend de schouders.)

Pieter vouwt de postwissel dubbel en bergt hem op in zijn pet, sluit de la van het kabinet met sleutel af, en steekt de sleutel in zijn beurs. Er naderen vlugge schreden. Neele en Wolmet komen van links.)

Derde tooneel.

De vorigen, Neele, Wolmet.

NEELE

(struische, jonge vrouw, knap en jolig, blonde lokken, hoogroode koonen, is in onderrok, heeft hooihark in de hand. Tegen Lobberig):

Zoo, heb je de wesk al droog?

(Zet hooihark in de keuken.)

LOBBERIG

(gaat door met vouwen):

'k Zel ofmaoke, de tijd gaot z'n gang.

(Pieter kijkt donker toe.)

WOLMET

(mooi jong meisje, fijn gebouwd, blank gezichtje, groote donkere oogen, zwarte zijlokken, is ook in onderrok, blijft even leunen op haar hooihark. Haar stem klinkt zacht en droomerig):

Wat warm ineens vedaog, de tocht en al is warm. Guster toe' was 't nog veurjaor en nou is 't zeumer

(Niemand antwoordt. Ze bergt ook haar hooihark op, komt achter Neele aan terug.)

PIETER

(grimmig):

En waor heb juillie nou uithonge al die tijd? Zoo meteen komme de vreemden en niks is d'r nog op orde 'ebrocht in de kaomer.

WOLMET:

We hebben gehaost... gejakkerd,

dat stik land van Noome Kao valt lang niet mee...

(Pieter wil uitvallen.)

Neele:

Och wel nee maad, we hebbe niks 'edaon! We binne nao de Volledammer kermis 'eweest.... in 'n menschenetersspul. Nogao hebbe we eten en taortjes!

(Haalt uit een trommel in een muurkast twee sneden brood. Geeft Wolmet er een van.)

Hier, aors vallen we van de graot...

(Ze gaat zitten op een stoel aan de open kamerdeur; beweegt de deur heen en weer, om koelte te krijgen.)

PIETER:

Moet juillie nou al weer eten? Juillie doene met schik niet aors! De heele dag moet die kauwer maor gaon...

Neele

(al etend):

Ja Tao, praote of ete, is 't niet zoo! Maar praote is 't goekoopste....

(Pieter trekt nijdig gezicht, wil uitvallen.)

LOBBERIG:

An 't braodje zelle we temenste onze kieze gien zeer doen.

WOLMET:

Al weer gien visschie vedaog...?

(Zucht.)

Ik weet niet meer hoe 'n gebakke botje smaakt.

PIETER:

Dat is net zoo as 't wezen moet! En haost juillie je nou maor...

WOLMET

(al happend van haar snee brood, gaat aan het ordenen van de dingen op tafel. Krijgt het plantje in het oog op de vensterbank en geeft het water. Praat halffluid):

Jij zien er ook loof uit, zóo of je te hooie 'eweest hebbe...

NEELE

(blijft zitten):

Nou, ik moet effe uit-

zakken hoor. De damp slaot er of, 'n mensch is gien mesiene.

(Stilte.)

Me keindere wasse toch ook zoo meraokel lastig. Lowetje temenste met d'r zeere oogies.

(Zucht.)

Lowetje, heb de Dokter me guster 'ezeid most nao 'n perfester veur d'r oogies. Ze most an 'n bril, 'n blauwe...

PIETER

(nijdig):

'n Bril? 'n Keind van drie jaor 'n bril? En den nog wel 'n blauwe? Is 't soms 'n rijkelui's keind dat ze veur de sjeun met 'n bril moet loope?, moet ze ook nog gien gouwe horrelosie hebbe?, en 'n kuierstok as de Amerikaone? 'n Bril! Ik heb d'r nog ien legge van Bappe, die ken ze krijge...

Neele

(zonder drift):

Wat blaos jij je nou weer op veur niks, Tao! Hou je gemak. Ik zeg toch niet dat ik gaon, daor heb ik geen cente veur.

(Wolmet gaat moe zitten op een beddebankje.)

PIETER

(kijkt nijdig van de een op de ander):

Moete juillie somstemet eerst nog 'n tijdje te bed...?

WOLMET:

Ik bin toch zoo loof, bar, aokelig loof! As je niet oppasse met dat hooien, werk je je er dood mee.

(Zucht.)

't Is zóo zwaor....

PIETER

(ironisch):

Den maor oppasse!

(Hij haalt de fuik van het beun, gaat naar buiten. Lobberig vouwt met driftige rukken het laatste stuk goed op, bergt dan alles in het kabinet, zucht herhaaldelijk en zwaar. Haalt teiltje uit de keuken, loopt de straat op.)

Vierde tooneel.

Wolmet, Neele.

NEELE

(kijkt Wolmet lacherig aan):

Gezelligheid is maor alles, tutte!, en je zelle zien dat je van de zeumer hard-an moete met hooie. 'n Golde op 'n dag. Dat zei Vaor niet laote skiete!

Wolmet

(verdrietig):

Hooie, 't is gien werk veur 'n vrouw! 't Is of je ruggestremg breke moet 's aovens, zoo'n pijn. En ik ken toch al zoo loof weze, en m'n hart zoo zwaor. Heb jij dat nooit, Neele, dat je hart zoo zwaor klopt?, hier in je borst?

(Neele schudt van neen. Wolmet peinzend.)

Soms denk ik dat ik... nou moet je er niet om lache hoor?, nou moet je er niet om lache?,

(Neele ontkennend)

dat ik vroeg weggaon zel. En ik droomde laost... ik droomde toch zoo vreemd en aokelig...

(Kijkt op, bezint zich.)

Och...

(Trekt met de schouders.)

NEELE

(belangstellend):

Nou vertel den effe? Wat was 't? Toe, waarom niet? An droomen hecht ik ook meraokel veul.

WOLMET:

Jao, hè? Jao, dat doen je, hè? Nou ik droomde, ik gong over 'n weg van... van zulveren wolken en allemaol sterren. En er was aldeur meziek om me heen, zoo'n... zoo'n prachtig mooie meziek as ik nog nooit 'ehoord heb ergens, of toch wel, maar waar dan?, dat weet ik niet... En opeens was ik an de

poort van de hemel, die poort glom as... as de zon. Ik durfde niet kloppen. Nee... Telkens stak ik m'n hand in de hoogte, maar ik durfde toch niet... En toe' ineens ging de poort vanzelf open, en eerst zag ik net as 't in de Openbaoringen staot: de stad was zuiver goud, zijnde zuiver glas gelijk. En toe' kwam de lieve Heer Zelf... En - en ik weet nog alleen z'n oogen, wat waoren dat goeie oogen Neele. En hij praotte ook met mijn, en ik kon 't niet vatte, dat is spijtig... Maor z'n stem weet ik nog en wat was daor 'n barmhartigheid in. Hij zei: kleine Wolmet... kleine Wolmet. En het was of z'n oogen vol traonen schote, maor hij schudde zijn hoofd en toe' gong de poort weer dicht en alle sterre waore weg en 't wier zoo aokelig donker, Neele, dat ik van angst 'n schreeuw gaf, toe' was 'k wakker.

(Ze veegt schuw over haar oogen, praat zachter.)

Neele, zou 't beduien dat ik niet in de hemel zel komme?

Neele

(verlegen):

Ik hou 't er veur, dat je te veul soese, maai, je moete niet zoo prakkezeere... je moete meer meedoen. D'r is nou toch ook ofwisseling genog op 't Eiland, met de vreemden, en onze Mèrkerroom, ons neringkie.

WOLMET:

Och die vreemden, dat is nog zwaorder dan 't hooie.

NEELE:

Wat zeg je me nou? Zwaorder?

(Met hoofdgebaar naar de dingen op tafel.)

Meestal

de helft verdienste en soms meer... En wat heb je d'r veur te doen? 'n Beetje Engelsch parlevinke, 'n beetje lache en anvallig weze. Wat is daor zwaor an?

WOLMET

(zit stil voor zich uit te staren):

Och...

NEELE:

Och - dat is gien uitsluisel.

(Stilte.)

Mal dat je ook niet met 'n mandje met ansicht-kaorte en klompies en pijp en kraolebeursies te heerejachte wille...

(Wolmet beweegt minachtend de schouders. Neele joliger.)

En die zulleveredinkies-koopman, Minke, wat loopt die je achternao?, is dat niks veur je?

(Wolmet zwijgt. Neele haalt stoffer en blik uit de keuken, gaat de vloer stoffen, kijkt een paar maal tersluiks naar Wolmet.)

Zeg, mien je dat nou wezenlijk van 't heerejachte en - en van ons zaokie?, of is 't nou maor om Tao dwars te zitten dat je zoo...?

WOLMET:

'n Zaokie is 't niet! 't Is 'n figeleerderij op fooien. Nooit zou ik 't wille as ik m'n eige baos was.

NEELE

(veegt driftiger):

Zoo! Is 't toch waor? Maor wat zou jij eigenlijk wèl wille?, niet hooie, niet vrije, niet winkele, niet heerejachte, Jaop van Noome Kao niet, Minke niet...

(Ze proest het uit, gaat op haar hurken zitten en geeft hier en daar een paar onachtzame vegen met de stoffer over de vloer.)

WOLMET: Wat ik wèl zou willen?

(Houdt haar handen op haar borst.)

Wèg!

NEELE

(glijdt van haar hurken, zit met een bons op de grond):

Bin jīj belaotaofeld?

WOLMET

(slaat er geen acht op):

Ja, hier vandaon, van 't Eiland of, en naar 'n plaos waar blomme groeie, en boome, en waar de mensche niet allegaor allien an geld verdiene denke.

(Neele begint te lachen.)

Nee lach nou niet, 't is niet om te lachen. Alles vin' ik aokelig hier, àlles: 't ansopiesdoppe en 't flikflooiie met de vreemden, en die zwaore weske bij Peet Aole en 't hooie

(Als voor zichzelf.)

En ook as 't 's nachts zoo stil is, zoo bar stil en zoo zwart, enkel de viertoren an en gien meeuw die verroert en gien mensch... alles duisternis en waoter en wind.

(Komt naar de tafel, verschikt nog een en ander aan de uitstalling.)

NEELE: Maor met maon...

(Gichelt met beteekenis.)

WOLMET:

Dan zien je eerst hoe leeg of alles is... net of 't heele Eiland uit 'emoord is... of... of dat er gien mensch en gien beest van bangheid meer aodeme durft.

(Stilte.)

NEELE

(stoft nog even, bergt dan stoffer en blik op in de keuken. Zet een paar stoelen terecht, schuift de bedgordijnen zorgvuldig dicht):

Moet je je nog 'n beetje weske in je gezicht? Doen 't dan nou... Dan zel ik je mus opzette...

(Wolmet knikt, gaat naar de keuken, laat de deur open. Neele neemt stof af van het kabinet, van de vensterbank, enz. Praat als in gedachten.)

Jij binne toch zoo

aors as ik, as wij allegaor.

(Tuurt.)

Wat zou je dan wille doen, as je weggong?

WOLMET

(komt zonder muts binnen, met haar haar los, ze heeft enkel haar onderrok aan, en haar mouwvest: dit is een rompje van wit katoen met rood en wit gestreepte mouwen):

Ik zou niet zóo zwaor wille werke en nog wat aors doen ook.... boeke leze, en wat leere nog, en dan in 'n huis weze waor meziek 'emaakt wordt, van die fijne meziek, die deur je hart heengaot...

NEELE

(met spot-grimas):

Mag ik je aadres?

(Zet een stoel in het midden van de kamer.)

En wil je dan maor gaon zitte, mejuffrouw?

(Wolmet absent, Neele jachterig.)

Toe, alleeh, wat veur bouw zal 't weze?, deuz' met de roosies maor?, en die mus met de spinnekoppieskant...?

(Wolmet knikt absent, Neele haalt een en ander uit het kabinet, speldt de borstlap vast, spottend.)

En mag ik dan er 's 'n dag te gast komme as je daor ergens weune...?

WOLMET

(ernstig):

As 't zoover is, jao. Ik heb 't d'r laost al 's over 'ehad, zien je, met de juffrouw van de Domenee... die wist meskien wel wat veur mijn bij 'n ouë Domeneesweduwvrouw.

NEELE

(met spot-grimas):

Dus de pot staot al te vier? Nou dat zel dan wel zoo'n huishouwingkie weze zonder manvolk over de vloer! 't Zel je 'estole worde!

(Ongeduldig, plukt een paar strootjes)

van de onderrok.)

Maad, je hadde eerst je ruigie wel d'r 's magge uitkloppe, je zitte vol hooi, strooi, en stoppele. Nou eerst je schort en je boezel maor.

(Wolmet haalt beide kleedingstukken uit kast in het portaal. Trekt eerst het schort aan: een wijde donkerblauwe rok van baai, daarna het boezel, van donker blauw katoen, van boven versierd met een stuk van blauw-geruit katoen. Neele maakt de strik van het boezel vast.)

Zoo, gaon nou zitte. En waor weunde die ouë Domeneesweduwvrouw as ik vraogen mag?

(Zet Wolmet de muts op.)

WOLMET:

Ze weunt te Amsterdam. En 't is 'n huis met 'n tuintje, en 't staot zeumers vol blomme, en 's winters dan is er 'n groene boom vol rooie appeltjes... Is dat niet aardig?

(Neele heeft spottend gebaar, wil antwoorden. Er klinken stappen op het beun. Minke komt binnen.)

Vijfde tooneel.

Vorigen, Minke.

MINKE

(knappe, oogenschijnlijk nog tamelijk jonge man, goed maar slordig gekleed, deukhoed wat achterover, draagt gebloemd vest, zwierig dasje, pronkerige horloge-ketting, heeft koffer bij zich, stapt gemoedelijk naar binnen, sluit de deuren weer achter zich toe knikt jolig):

Goeie morgen samen. Zoo-zoo?, an 't tolet?

(Zet koffer neer. Wolmet en Neele knikken.)

NEELE

(oolijk):

Je hadde eerst wel magge tikke! 't Is hier de zoete inval niet.

MINKE

(gaat zitten):

Nou dàt vin' ik juist wel!

(Wijst komisch de kamer rond, naar de tafel, naar Wolmet en Neele.)

En zelf ben ik ook zoo'n suikere jongetje, zoo'n suiker-beesie, ik dacht zoet hoort bij zoet.

(Knipoogt tegen Wolmet. Haalt groot tablet chocola uit zijn koffer, breekt het in tweeën.)

Hier snoep jullie maar 's...

(Neele pakt het gretig aan.)

WOLMET

(trekt haar hoofd schichtig terug als Minke haar in de wang wil knijpen. Stuursch):

Leg maor op taofel...

MINKE

(bij haar):

Waarom ben je toch altijd zoo stug tegen me?, dat vin' ik echt akelig...

NEELE

(steekt haar mond vol chocola. Spottend):

Jao, hoe ken dat toch bestaon, hè? En je binne zoo'n aordig knaopie. En je zoue d'r nog aordiger uitzien, as je neus op je kaole kruintje stong.

MINKE

(neemt zijn hoed af):

Kale kruin? 't Is nog niet eens eerste kwartier bij mij. Trouwens dat hebben alle heerschappen boven de dertig an de vaste wal.

(Tegen Wolmet. Aanhalig.)

Nee, zeg nou d'r 's, waarom ben je toch altijd zoo norsch tegen me?, en dan kan je zoo donker kijke.

WOLMET:

Zoo bin 'k altijd.

MINKE:

En ik vin' je nog wel zoo lief. 'n Schat vin' ik je.

WOLMET:

Dat hoeft niet, daor bin ik niks op 'esteld.

MINKE:

Och kom, dat meen je toch niet?

(Wolmet knikt beslist. Neele plooit en schikt dan het rood-geblokte doekje om Wolmet's hals, bekijkt de punten met de kralen kwastjes.)

NEELE:

Je magge wel d'r 's 'n paor nieuwe aokertjes hebbe, tutte.

MINKE

(gaat dichterbij zitten):

Die krijgt ze dan van mij, in zilver.

(Neele ongeloovig spotgebaar.)

Nee, ik meen 't! 'n Paar heele mooie zilveren akertjes.

WOLMET:

Ik wil ze niet iens. Ik zel wel gien nieuwe meer van noode hebbe ook.

MINKE

(verbaasd):

Wát? Wátte?

(Wolmet zwijgt verlegen. Minke tegen Neele.)

Wat zei ze daar nou?

NEELE:

Dat je die aokertjes in je oore mag hange, dan zel je d'r nog aordiger uitzien.

(Wolmet is gereed, staat op.)

En schiet nou maor op, ik mot me ook nog opgnappe.

(Lachend af naar de keuken. Tegen Wolmet.)

Voortaon zet je zelf de kap maor op, hoor.

Zesde tooneel.

Minke, Wolmet

MINKE

(komt bij haar staan):

Wat zei je toch zoo pas? Wat bedoelde je toch...?

WOLMET

(verlegen):

Niks!

MINKE:

Ja wel, ja dat is wel waar...

(Buigt naar haar toe.)

Kijk me dan er 's an?

(Wolmet schudt haar hoofd. Minke opdringerig.)

Waarom wil je 't niet?, durf je niet...

(Vleiend.)

Wat ben je toch 'n snoes!, dat mutsje staat je lief, die bouw ook.

(Zachter.)

Maar burger zou je ook mooi kleeden. 'n Zijen japonnetje en 'n aardig hoedje.

(Legt zijn hand op haar arm.)

Zou je wel met 'n man van de vaste wal willen trouwen? Met - met mij bijvoorbeeld?

(Wolmet wendt zich bloo van hem af. Lobberig komt de kamer in, kijkt op, schrikt.)

Zevende tooneel.

Vorigen, Lobberig.

LOBBERIG

(vinnig):

Man, as je soms dochte dat ik wat van je noodig had, dan slaon je de plank mis, 'k heb me vaste aadresse.

MINKE

(opdringerig):

Och, nou, wat niet is, kan komme. Zeg nou niet dadelijk: née man. Ik heb mooie dingetjes bij me...

(Lobberig wil uitvallen. Minke snel.)

Dingetjes die je nou best zal kennen plaatsén. Want 't Eiland leit bij wijze van spreken, op heden begraven onder de buitenlanders. En dan is jouw zakie 'n goudmijntje.

(Opent zijn koffer.)

Moet je voor de aardigheid 's effe zien...

LOBBERIG

(zonder te kijken):

Hier plaos je niks... niks niemandal.

MINKE

(doet of hij het niet hoort):

Etui met naaigarnituur in rood leer en zilver, poederdoosjes in zilver, met 't Marker-vuurtorentje op 't deksel, mooi voor de Amerikaantjes, zakspiegeltjes met blauw schouwtegeltje.

(Hij glimlacht telkens tegen Wolmet. Maar Wolmet doet of ze er geen erg in heeft.)

LOBBERIG:

Hier plaos je niks, niks...

Achtste tooneel.

Vorigen, Neele.

NEELE

(komt binnen in mouwvest en onderrok, het haar los over schouders en rug. Ze kijkt begeerig naar de dingen die Minke laat zien, neemt een en ander in de hand):

Prachtig mooi goed. Dat kom je beter kwijt bij Sijtje Boes, man. Och, och, wat mooi goed.

(Gekscherend.)

Daor loopt 't waoter je van om je tanden, net as van de man zelf.

(Geeft hem aanhalig een duwtje. Haalt kleeren uit portaal-kast. Tegen Wolmet.)

Help me effe.

(Wil haar rijglif aantrekken.)

WOLMET

(met een blik op Minke):

Jao, maor nou in de keuke.

(Gaat keuken in, Neele volgt schokschouderend, haalt de deur dicht.)

Negende tooneel.

Minke, Lobberig.

LOBBERIG

(kijkt Minke vijandig aan. Na stilte,

onderdrukt):

Wat heb jij hier te maaken?, wat zoek je hier?

MINKE

(tracht gemoedelijk te blijven):

zaken m'n lieve mensch, zàken.

LOBBERIG:

Dat is 'elogen, raadraoier.

MINKE:

Nou, als jij 't beter weet...

LOBBERIG

(een stap dichterbij):

Wat had je pas te smoeze met Wolmet?

MINKE

(of hij zich bezint):

Pas, pàs...? O, wacht, ja, ik wou haar 'n paar zilveren akertjes verkoopen.

LOBBERIG

(bij hem):

Dat is van nuuws 'elogen.

MINKE:

Maar wat vràag je dan nog, als je ons afgeluisterd heb?

LOBBERIG:

Ik heb niet of' eluisterd! Maor ik waarschuw je as je 't waoge om... om...

(Stokt, ademt diep.)

Om dat keind wat raors in te steken. Je wete wel wat ik mien...

MINKE:

Als zij er naar luisteren wil, wat doen je dan...?

LOBBERIG:

Den staon ik nergens meer veur in.

(Verdrietig.)

Jij bin erger kwaod, den de tien booze plaoge van Egypteland, jij...

MINKE:

Heb je zoo op lang-broeken tegen in de familie?

(Lacht plagerig.)

LOBBERIG

(keert zich wat af):

Man, met teuge jou te praote gooi ik paorle veur de zwijne.

MINKE:

Dus je wil niet dat ze as 'n nette burger-juffrouw an de vaste wal komt te wonen?

(Lobberig gebaar of ze gestoken wordt.)

Ze moet hier op 't Eiland d'r leven verslijten, hè?

LOBBERIG

(onderdrukt maar heftig):

Omkooper veur de Booze, pas op! Neem je in acht...

(Neele en Wolmet komen uit de keuken.)

Tiende tooneel.

Vorigen, Neele, Wolmet

MINKE

(beschouwt Wolmet verliefd):

Ben jij niet wat bleek, poppie, 'n beetje moe?

(Wolmet bloo. Minke verdoken plagerig, na vluchtige blik op Lobberig.)

Nee, wat ben je toch ook 'n vrouw geworden, de laatste tijd. Zoo - 'n kind, en zoo - 'n vrouw.

(Lobberig wil telkens iets zeggen, houdt zich nog in. Neele hurkt bij de open koffer neer, bekijkt een zakspiegeltje. Minke brutaler.)

En wàt voor een... zóo kom je ze niet tegen an de vaste-wal: versch als 'n Mei-kers...

WOLMET

(beschaamd):

Och jij zegge ook niks aors as gekheid.

MINKE:

Zóo vat jij 't op.

(Zacht, aanhalig.)

Heb je nou al 's nagedacht over wat ik vroeg zoo pas...?

LOBBERIG

(onrustig):

Waor het hij 't over?

WOLMET

(verlegen, toch goedig):

Och hij zaonikt maar wat.

NEELE

(plagerig tegen Minke):

Wil ik jou d'r 's wat zegge: je vissche precies achter 't net an,

m'n goeie man, ze het temet al verkeering! 'n Gnappe jongen hoor, godvruchtig en braof, en die meraokel gek op d'r is.

LOBBERIG

(heftig tegen Neele):

Je hoeve niet te spotten met Jaop.

MINKE

(hevig teleurgesteld):

Wat hoor ik daar nou Wolmet?, en 'n paar weken terug zei je dat je nog niks an de hand had?

(Er gaat een heer voorbij, in witte trui, blootshoofds, die brutaallachend inkijkt.)

WOLMET

(ziet het, praat plotseling heftig):

't Is ook niet waar! Ik heb in 't g'eel gien jongen en... en ik blijf niet op 't Eiland.

MINKE

(kijkt zeer verbaasd van de een naar de ander):

Wat nou weer? Goeie hemel wat hoor ik daar van op.

LOBBERIG

(droog-spottend):

Ik ook!

MINKE

(tegen Lobberig):

Maar wat is er dan nou van an?, vrijt ze of vrijt ze niet?, blijft ze hier of blijft ze hier niet?

LOBBERIG

(tikt op haar voorhoofd):

Jao, kijk hier!

(Lacht grimmig.)

Ze is ook al achttien joar oud, moet je denke, 'n heel minsch!

NEELE

(plagend):

Ze gaot! Maar d'r aadres blijft geheim.

MINKE:

Dat hoor ik wel van d'r Vader.

LOBBERIG:

O jao, Pieter, die zou z'n ziel verkoopen veur 'n kwartje.

(Stilte.)

MINKE:

Wat ruikt 't hier fijn na koffie.

(Snuift.)

NEELE

(schiets in een lach, geeft hem een duwtje):

Daor is ook gien ziertje van an! Maor nou het hij zin in 'n bakkie troost....

WOLMET

(goedig):

Ik moet nog zette, maar 't waoter staot al op 't mesien. As je effe wil wachte. ken je wel 'n tas krije?

LOBBERIG

(vinnig):

Wätte? Je Moer het gien openbaore tapgelegenheid. As hij koffie wil drinken, ken hij in 't hôtel te gang.

(Wolmet verlegen. Neele verbaasd.)

MINKE

(innemend vriendelijk tegen Wolmet):

't Is toch even goed erg lief van je, hoor poppie. Bij jou staan ik niet in zoo'n slecht blaadje, wel? Maar je moeder dié mag me niet.

LOBBERIG:

As je dat zoo goed wete, wat doen je hier dan?

MINKE

(uitdagend):

Vragen naar de bekende weg!

(Lacht tegen Wolmet.)

Die dochter van je... net 'n magneet.

LOBBERIG:

Dié het an half-sleten kerels van de vaste wal gien behoefte.

(Neele geërgerd-sussend gebaar, Wolmet verlegener.)

Ze ken wel wat beters krije.

MINKE:

Ik heb anders 'n best zaakje, goed m'n brood. Ik kan m'n wijfie kleeden in zij en fluweel.

LOBBERIG

(beverig):

Zou je nou maor niet oprijze, man?

MINKE

(luchtig):

Wel-já-wel! D'r is 'n tijd

van komen en 'n tijd van gaan.

(Staat op, sluit zijn koffer. Tegen Wolmet.)

Nou, ik ben deze zomer net zoo min van 't Eiland af te slaan als de vliegen! En dan hoor ik nog wel nader van een en ander, hè?

(Wolmet aarzelt met een antwoord. Hij knikt tegen Lobberig en Neele.)

Gemorgen mensen!

(Neele groet terug. Lobberig niet. Minke blijft bij Wolmet stil. Verliefd.)

Dag poes.

(Stilte.)

Dag Wolmet.

WOLMET

(beschroomd-zacht):

Dag.

(Minke steekt haar zijn hand toe. Ze geeft hem een hand. Hij houdt die even innig vast. Dan met spottend-triumfantelijk gebaar tegen Lobberig fluitend af.)

Elfde tooneel.

Lobberig, Neele, Wolmet.

WOLMET

(bedeesd):

Waarom was je toch zoo aokelig teuge die man, Mem?

NEELE

(gebelgd):

Jao, wat het die Minke je toch in de weg 'elegd? Je kenne hem net van aanzien?

LOBBERIG

(staat op, bloo):

Dat langbroekevolk dat is niks 'edaon. Wees vrindelijk as je wat an huillie verdiene ken, maor veur de rest, bewaor de ofstand..... Gesmeerde tonge! Praotjesmaokers!

(Gaat naar buiten.)

Twaalfde tooneel.

Neele, Wolmet.

NEELE

(wipt haar ponny wat op voor de spiegel):

Nee maor daor blijf ik bij, 'n groote dwaosheid, dat je die zullevere aokertjes niet inpikte, laost, die fijne diere kappe-kant ook, toch zonde...

WOLMET:

Hij het er wat mee veur.

NEELE:

Dàt zou mijn 'n zorg weze, en Jaop van Noome Kao die het er zeker niks mee veur dat hij die hulften veur je uitsnijdt?

WOLMET:

Nou, dat is wat aors, je neef... dat is 'n gewone vrindelijkheid. En dat is niet de duurte, enkel 't werk, en Jaop, die zou ik niet veur 't hoofd wille stooten...

NEELE

(beteekenisvol):

O zoo, daor hoor ik je!

WOLMET

(verbaasd):

Wàt...? Wat mien je! nou weer met...

(Zwijgt plotseling. Beiden luisteren. Lobberig praat met iemand in de straat. Een mannestem bromt.)

NEELE en WOLMET

(gelijk):

Jaop!

(Neele gichelt. Wolmet kijkt verlegen.)

NEELE

(draait haar lokken om haar vingers in de krul, strijkt langs haar boezel):

Zoo, ik gaon effe kijke of Luutje goed bij me keindere oppast.

(Maakt spot-grimas tegen zichzelf in het spiegelje.)

WOLMET

(verschrikt):

Dan gaon ik mee!

NEELE

(met gezag):

Nee, je kenne 't huis niet allien laote.

WOLMET:

Mem is d'r toch en Jaop! Ik gaon wel.

NEELE:

Maad, Jaop komt hier expres veur jou. Morge de dag gaot hij weer met zoo'n gaotepetiel van 'n troller mee. Meskien zien je hem nooit weerom. Wees toch wat zachtmoediger.

(Maakt weer grimas tegen zichzelf in de spiegel.)

WOLMET

(weifelend):

Ik moet ook nog wat lantaorntjes van zolder haole....

NEELE:

Dat is 'n smoesie! D'r staon d'r nog zadder!

(Ze gaat lachend naar het portaal, botst tegen Jaop.)

Zoo, bin jij daor ook? Wát heb je daor onder je arm veur 'n pak, Jaop? Mag ik 't niet weten? Zeg, Wolmet vraogt of je 'n tas koffie komme drinke.

(Springt schaterend de deur uit, schiet in haar klompen.)

WOLMET

(in heftige schrik):

Naor-oog! (Neele lachend af.)

Dertiende tooneel.

Wolmet en Jaop.

Jaop

*(forsch, knap jongkerel, gebruid gezicht, bruine handen, heeft alleen tegenover Wolmet wat verlegens.
Hij draagt een nieuw blauw gestreept buis, een rose geruit dasje met twee gouden knopen, blauwe
wijde broek, blauwe kousen, lage schoenen en*

slappe pet. Hij komt aarzelend naar binnen, knikt tegen Wolmet):

Nou, hier heb ik de hulften.

(Hij wikkelt de klompen uit krantenpapier, zet ze op een stoel, heeft geen oog van Wolmet af.)

Hoe vin' je ze?

WOLMET

(neemt de klompen op, bekijkt ze):

Wat 'n werk heb je daar op 'edaon! Prachtig mooi, zoo fijn uit'esnede, 't is zonde van... van de tijd.

JAAP: Zonde?, veur jou?

(Lacht zacht, wat schaamachtig.)

'n Beddebank krijg je ook.

(Kijkt om naar het beddebankje voor de verste bedstee.)

Dat is 'n onooglijk ding, en wat 'n doffe kaole plek in 't midden...

WOLMET

(eenvoudig):

Dat komt, daar leg ik altijd m'n handen as ik 's aovens bid.

JAAP

(zacht):

As je dan mijn bank hebbe, Wolmet, dan - dan meskien... denk je ook wel d'r 's an mijn, as je bidde.

WOLMET:

Daor hoof ik je bank niet veur te hebbe, Jaop van Noome Kao, dat doen ik evengoed.

JAAP:

Is 't waar? Bid je ook wel d'r 's veur mijn, Wolmet?

WOLMET:

Nou, as 't toch zoo waoit, jongen?, jao zeker!

(Tuurt nog altijd op de klompen.)

Laost op die sturmnacht, toe' d'r verschei-je van Urk 'ebleven binne... 't huis kraokte, Mem zee nog: 't lijkt wel of de wereld vergaot, toe' docht ik aldeur dat ik jou hoorde

roepe, Jaop, dat was toch zoo naor. En ik droomde zoo aokelig van je, hu, zoo aokelig. Toe' heb ik nog meer in bed 'ebeden dan d'r veur.

(Jaap schichtig-blij. Wolmet verschriktindachtig.)

Och, je lijke net m'n broer eigenlijk.

JAAP

(bij haar):

O nèt! Nèt is nog niet half.

(Poogt luchtig te doen.)

En laost te Amsterdam heb ik me de toekomst laote veurspellen van zoo'n ijzeren waarzegger in 'n koffiehuis...

(Wolmet nieuwsgierig.)

As je twee cente in zoo'n ding gooie, draoit er 'n wijzer rond over 'n bord met spreuken, zel ik maor zegge, en waor die dan op stil blijft, dat is veur jou...

WOLMET

(nieuwsgierig):

En waor bleef ie toe' op stil?

JAAP

(steekt zijn gezicht wat vooruit, langzaam en nadrukkelijk):

Neef en nicht, vrijt licht.

WOLMET

(lacht zeer verlegen):

Wat 'n malligheid. hè Jaop?

JAAP:

Dat kan ik d'r niet inzien.

(Leunt met knie op stoelzitting, zacht.)

En - en ik bin d'r wat blijd mee, dat je toch, nog wel d'r 's om me denke, en bezorgd binne as 't waoit, want dan bin je ook niet meer kwaod om laost.

WOLMET

(wendt haar gezicht wat af):

Kwaod dat is 't woord ook niet. Maor ik verschrok zoo, ik... had wel kenne kreite.

JAAP

(erg verlegen):

Och alles kwam bij mekaor. Zaoterdagaovend, en alles zoo stil en

donker, en jij vlak naast me, op dat ienlijke paodje...

(Stilte.)

'n Zoen, dat is toch ook niet...

WOLMET

(buigt diep haar hoofd):

Nee... jao... maor zoo... zóo...

(Huivert.)

Toe praot er niet meer over.

JAAP:

Ik had d'r daodelijk spijt van, dat heb ik je toch 'ezeid?

(Dichter bij haar.)

Hèb je 't me wel kwijt 'escholden?

(Legt zijn handen op haar schouders.)

WOLMET

(keert zich bloo af, knikt heftig):

Jao Jaop, jao gerust wel, Jaop, as je dan maor niet meer...

(Stokt.)

JAAP:

Wat niet meer?

WOLMET:

D'r over beginnen.

(Ze zet de klompen neer in een kamerhoek.)

De hulften binne mooi, Jaop, je worde nog wel bedankt.

JAAP:

Krijg ik d'r niet iens 'n hand veur?

(Wolmet glimlacht schuchter, aarzelt.)

Heb ik je dan zoo bang 'emaakt?

WOLMET

(komt naar hem toe, geeft hem een hand, hij houdt die stevig vast met allebei de zijne):

Laot me nou los, Jaop. Ik zel koffie zette, 't waoter kookt.

(Hij laat haar los, ze haalt de koffiemolen uit de keuken, gaat bij tafel zitten te malen. Jaap neemt dicht bij haar plaats. In de stilte knerpt en ratelt de koffiemolen. Wolmet durft niet op te kijken. Jaap schuift telkens een beetje dicht bij haar, en zij schuift telkens een eindje van hem af.)

JAAP

(erg verliefd):

Heb je ook me kaart met spiegelschrift 'ekregen uit Amsterdam?

(Dicht bij haar.)

WOLMET:

Watte?

(Maakt opzettelijk druk, stoot tegen Jaap aan, trekt haar stoel een eindje van hem weg.)

JAAP

(luid om zich verstaanbaar te maken):

Of je die kaart met spiegelschrift wel 'ekregen hebbe?

(Komt dicht bij haar.)

WOLMET

(hard malend):

'n Kaort zeg je?

JAAP

(luid om zich verstaanbaar te maken):

Met spiegelschrift.

WOLMET:

O, jao zeker, je worde nog wel bedankt...

JAAP

(bij haar):

Wat ston' d'r dan op?

WOLMET

(guitig onnoozel):

'n Kerk met drie boomen.

JAAP:

Nee, ik mien an de aore kant?

WOLMET

(als daareven):

Me aadres! Heb je nog al plezier 'ehad in Amsterdam?

(Maalt verwoed.)

JAAP

schudt verstrooid van neen, buigt naar haar toe. Wolmet maalt met afwerend gebogen arm, haar elleboog botst tegen Jaap aan. Ze kan haar stoel niet verder weg schuiven, zit 'vast' tegen de schouw):

En wat had ik d'r nog meer op'eschreven dan je aadres?

WOLMET

(wil nog doormalen, maar de molen is leeg. Ze zit uitgeput stil):

Om je de waarheid te zegge, dat is me ontskoten.

(Wil opstaan.)

Kom, 'k zel koffie zetten.

JAAP

(houdt haar tegen):

Eerst zegge.

WOLMET

(de kin op haar bouw, schalksch):

Bin jij 't dan zelf ook vergeten?

(Jaap knikt. Wolmet als ernstig.)

Dan heb 't zoo moeten wezen Jaop, ik ook... Laot mijn er nou deur...

JAAP:

Gaon je dan vanaovend 'n slaggie om, met me?

(Wolmet verlegen-onwillig.)

Morgen gaon ik weer veur zes weke weg, veur areve maond... Doen je 't?

(Omvat haar.)

Ja, je doen 't wel...?

WOLMET

(verschrikt):

Niet weer... dwingen, Jaop...

(Hij laat haar los, buigt zijn hoofd, stilte. Wolmet gaat langs hem heen naar de keukendeur.)

Hoe laot vertrek je morgen?, en de heele ploeg ineens?

(Jaap knikt verstrooid. Ze komt terug bij hem.)

En allemaol tegelijk?

(Hij knikt, kijkt naar haar. Wolmet zacht.)

Waorum trek je nou zukke verdrietige oogen, hè?, waarom glimlach je niet...? We binne tòch goeie maatjes?

(Legt haar hand op zijn schouder. Hij wil haar naar zich toe halen. Lobberig komt binnen.)

Veertiende tooneel

Vorigen, Lobberig.

LOBBERIG

(kijkt benieuwd de kamer in. Haar strak verbeterd gezicht klaart op, als ze Wolmet en Jaap zoo vertrouwelijk bij elkaar ziet. Ze glimlacht, knikt):

Zoo, d'at mag ik zien! Maok juillie mekaor maor wat wijs, keindere!

(Jaap en Wolmet verlegen.)

Nóu ken ik toch zien, dat me jongste dochter al is ze klein van stik en jonk van jaoren, 'n volwassen vrouwmensch is.

(Lacht.)

JAAP:

Nou zóo klein is ze aors niet, ze mag d'r weze.

(Ziet Wolmet's verwarring. Tegen Lobberig.)

Ik zeg net, mijn tijd kort ook al weer op, Peet.

(Tast in de zak en haalt er in verwondering een gedroogd scharretje uit, dan een voor een, een heele rij van die vischjes: ze zijn met de staart aan een touwtje gebonden, op eenige afstand van elkaar.)

Wat is dat nou...? O, dat is waor, van Tao veur juillie...

(Lobberig grijpt ze gretig aan, knikt dankbaar, bergt ze weg in de keuken, komt weer terug. Jaap praat door.)

Overmorgen bij leven en welzijn alweer op de Noordzee, vleetschieten.

LOBBERIG:

Jao jongen, dat gaot zoo in 't leven, 't is komme en weggaon.

(Bedenkt zich.)

Weet je wat, kom venevend ook!

(Knipoogt tegen hem.)

Wat zeg jij, Wolmet, laot hij venevend ook komme?

WOLMET

(knikt bedeesd):

Maor dat zel Noome Kao niet aordig vinde, die leste aovend, en hij is toch al zoo allien.

LOBBERIG:

Nou z'n Tao is ook jonk 'eweest...

(Aanmoedigende gebaren tegen Jaap. Op de drempel van de buitendeur.)

De boot is ook in 't zicht. D'r lijke nogal mensche op te weze... 'k Zel ofmaoke. Zet jij koffie, Wolmet?

(Wolmet dadelijk naar de keuken. Lobberig af.)

Vijftiende tooneel.

Jaap, Wolmet.

JAAP

(volgt Wolmet tot aan de keukendeur):

Peet zegt dat nou van venaovend, maor màg ik 'n beetje komme te nachtbeurse bij je, Wolmet?, om 'n uur of tien, as ze hier slaope?

WOLMET

(komt met groote koffjepot de kamer in, tikt met het omgekeerde deksel tegen de tuit):

Moet je zien, nou is hij weer verstopt...

JAAP:

Pas maor op, aostons krijg je nog 'n heele scheut over je handen, nou wat denk je er van...?

WOLMET

(giet de koffie door):

Ah, daar heb je hem, nou nog effe trekke.

(Gaat naar de keuken, komt aarzelend terug.)

JAAP

(bij haar):

Wat denk je dan over venaovend?

WOLMET:

Ik denk d'r over dat je erg op je stik blijve staon.

(Ongeduldig.)

Ik begriip eigenlijk niet...

JAAP:

Dat ik bij jou wil weze, die leste aovend, begriip je dat niet?

(Triest.)

Wil je niet? Is 't omdat ik je neef bin?

(Wolmet schudt van: neen.)

Of... of omdat ik vijf jaor ouër bin...?

WOLMET

(na aarzeling):

Nee daarom niet, en ik mag je ook wel lijen, maor...

(Weifelt.)

JAAP:

Toe, kom d'r maor veur uit.

WOLMET:

Nou, hier op 't Eiland is altijd wat

aokeligs, àltijd... telkens sturm, almaor benauwdheid en zorg en... en al zoo meer. Ik kan d'r niet in aorde Jaop, ik... ik aord hier niet op 't Eiland, dat is 't. Ik zel 't je wel zegge, Jaop, ik gaon weg.

Jaap

(verbijsterd):

Weg? Je gaone weg? Wat is dat nou? En - en waor na' toe?, waor gaon je dan na' toe?

WOLMET:

Ik denk na' Amsterdam. Op rikkemedaosie van de Domeneesjuffrouw bij 'n aore Domeneesjuffrouw...

JAAP:

Wèg? Jij weg? Wat blijft d'r dan nog over veur mijn? Niks!

(Vleiend.)

Toe gaon niet! Blijf bij ons allemaol. 't Is ook niet vast nog... is 't wel? Heb je 't d'r meskien maor om 'ezeid?

(Wolmet schudt bloo haar hoofd. Jaap overredend.)

Wat moet ik met mezelf an, as ik je niet iens meer uit de verte kan zien? En dan 't Eiland, Wolmet: je geboortegrond, hier bin je groot 'ebrocht, hier heb je 'espeeld, hier leit je Bappe begraoven, hier komme je Tao en je Mem in de aorde. Kan je dan zoo maor uit eige beweging weggaon van alles en iederien? Is 't wel wezenlijk waor?

(Wolmet knikt.)

Maor as 't enkel om 't Eiland is, dan - dan wil ik ook wel an de vaste wal.

WOLMET

(heftig-beslist):

Ik wil gien zeeman, Jaop.

JAAP:

Dan... dan zoek ik ook wat an de vaste wal... 't ien of aore baontje.

WOLMET:

Och Jaop toch...!, wat zou daor nou wezen veur 'n visscherman?

JAAP:

Nou 't zij licht-wachter of haove-meester of 'n zaakie in visch...

(Dringend.)

Zeg dan op, is 't dan goed, wil je 't zoo?

(Omvat haar schouders.)

WOLMET

(verlegen):

Och, ik weet nog niet wat ik wil. Ik bin nog zoo jong. Ik - ik wil me liever nog niet binde, Jaop.

(Maakt zich schuchter van hem los. Gerucht van stemmen in de straat. Jaop ontmoedigd, keert zich dralend af naar de portaaldeur. Wolmet bedeesd.)

Jaop, wacht nog effe, hoor 's, ik heb 'n mooie warme halsdoek veur je 'emaakt, met je letters er op: J.S., die krijg je in... in ruil voor je hulften.

(Jaop blijft weifelend staan. Ze haalt een grijs geruiten doek uit een van de kabinet-laden, vouwt die op.)

Hier, die moet je omdoen 's nachts, as je de wacht hebbe.

(Geeft hem.)

't Kan al frisch wezen 's nachts.

(Zacht.)

En... en dat de lieve Heer je bewaore mag, Jaop.

(Hij knikt, probeert iets te zeggen, maar kan niet. Wolmet kijkt schuchterverwonderd naar hem op.)

Huil je...?, huil je nou, Jaop?

(Hij ontkennend.)

Jao, ik zien 't toch...

(Ze dwingt hem haar aan te zien, knikt, praat aarzelend.)

Nou vast is 't ook nog niet dat ik weggaon, Jaop. Mem weet nog van niks en meskien wil Tao 't niet...

(Stilte. Jaap doet aarzelend stap naar de deur. Wolmet hartelijk.)

Stuur

je nog 's 'n ansichtkaoretje uit IJmui-je, Jaop?

(Hij knikt.)

Dag Jaop! Zeg je nou niks meer, niet een woordje? Je gaone toch niet kwaod bij me vedaon...?

JAAP

(keert zich om in de deur, glimlacht met een vertrokken smartelijk gezicht. Moeilijk):

Je moete altijd onthouën dat ik met 'n glimlach van je weg 'egaon bin, Wolmet.

(Knikt met een lange trieste blik, dan snel af. Wolmet blijft in gedachten staan staren. Neele komt binnen.)

Zestiende tooneel.

Wolmet, Neele.

NEELE

(diep ademend, lachend en rood):

Ze binne al op de Kerkebuurt, de vreemden. Bin je allien? Je hebbe Jaop nogal houën?

(Snuift.)

Nou ruik ik de koffie wezenlijk, zelle we...?

WOLMET

(spijtig):

Nou heb ik nog vergete Jaop 'n tas in te tappe.

NEELE

(jolic):

Och heere-heere, dat is óok begrootelijk! Maor je kenne hem nog praoie hier in de straot? Waor heb juillie 't dan toch zoo druk mee 'ehad?

(Gichelend.)

En hier leit Minke z'n stik sukelao nog!

(Grijpt het van de tafel, doet of ze er de tanden in zetten wil. Wolmet pakt het haar af.)

O, die man z'n snoeperij deugt toch wel.

WOLMET

(proeft van de chocola):

Ik heb nooit 'ezeid van die man-zèlf niet...

NEELE:

Waarom bin je dan ook altijd zoo haatelijk teuge hem?

WOLMET

(als peinzend):

Haatelijk?, nee, dat bin ik niet, maor stuursch, dat weet ik wel... en dàt kan ik nooit begrijpe... ik wil wel aors weze, maar ik kan niet... en hoe aordiger of ze teuge mijn binne... hoe banger word ik van mezelf, en dan dóen ik maor stuursch...

(Neele schudt lacherig-verbaasd haar hoofd. Pieter's stem klinkt op in de straat. Lobberig komt haastig binnen. De bezoekers naderen.)

Zeventiende tooneel.

Pieter, Lobberig, Neele, Wolmet, bezoekers, Markervrouwen, Markermannen, Marker ventstertje.

PIETER

(komt gejaagd de kamer in, haalt uit keuken opknappersbuis, trekt dat haastig aan over zijn rood-baaien ondergoed, praat meteen):

Gaon jij nou mit de ansichtkaorte op 't beun, Wolmet, en netjes prisseteere, vrindelijk wezen. En asse d'r Buitenlanders bij binne: al de Engelsche woorden zegge die je weete. Schuif de raome nou op, Neele, hóog, zoo hóog meugelijk.

(Neele doet het.)

Nog hóoger!

(Helpt zelf ook mee. Wolmet pakt onwillig een stapeltje ansichtboekjes van de tafel, gaat met stroef gezicht op het beun staan, voor het raam. Lobberig doet nog gauw een schoon boezel voor, zucht een paar keer zwaar,

loopt ook naar buiten. De bezoekers: voorop eenige Amerikanen, een paar Engelschen, eenige dames zeer excentriek gekleed, enkele Hollanders, een paar opgeprikte dametjes, een jonge man in witte trui, witte pantalon, schoenen en pet. Man en vrouw in Zeeuwsche kleederdracht. Een Markerventstertje, hengselmand met bont-gekleurde souvenirs aan de arm. Een jonge Markervrouw, enkele Markervisschers. Praatgeroes, uitroepen.)

Het Markerventstertje

(wrang):

De meeste binne toch bij Sijtje Boes 'ebleven, 'n trúúp!

PIETER:

Gaon je!

(Maakt nijdig dreig-gebaar tegen haar. Praat uitnodigend, bij het opgeschoven raam, in de kamer, tikt tegen de pet.)

Morry Sirs, Ladys. As juillie 'n old Mèrkerroom bezichtigen willen?, de intree is free. Juillie magge d'r vrij in...

WOLMET

(loopt heen en weer over het beun):

Old Markerroom!

(Houdt de ansichten op.)

Picturepostcards? Ansichtkaorte?

NEELE

(in het open raam):

'n Keepsake van Mèrken? Souvenirs van Mèrken?

(Er komen menschen binnen.)

PIETER

(aan de open kamerdeur):

In dutzelfde huis hebbe we de Keunegin ontvange en de Prins, en gezante en vreemde mogendheden. En de Keunegin zee: man hou je maor bedaord, je hebbe teuge mijn niks aors te zegge dan Mevrouw, en teuge de Prins niks as Meneer.

(Heer in witte trui gaat de kamer in, de anderen volgen. Wolmet komt ook naar binnen. Pieter wijst.)

De bed-room. Yes, very nice! De... de klok. 'n Friesche. Yes, very nice!

(Een Engelschman wil klokke-looden aanraken.)

No, no, ofblijve!

Wolmet

(haalt pakje in doek gewikkeld uit kabinet, slaat de doek open, laat een dik oud Psalmboek met zilveren sloten zien):

Dut is 't psalmboek van m'n 'esturven Bessie, daoto zeuventienhonderdvijftig.

(Doet het open.)

Hier staone al onze naome in op'eschreven, al wie d'r 'ebore en 'esturreve is in de faomielje.

(Slaat het boek toe.)

ENKELE BEZOKKERS(-STERS)

(knikken telkens, glimlachen):

Oh? Hee...?, ach?

(Heer in trui praat bij de tafel met Neele, maar kijkt aldoor naar Wolmet.)

WOLMET

(haalt een bundel keurig opgevouwen kleeren uit het kabinet. Lobberig brengt ook twee paar klompen):

En dut binne de bruidsklommen van me Moer. En deuze met de iazers er onder de hulften veur 't ijs. En dut is 't bruidspak,

(ze haalt de kleeren niet uit de vouwen)

daor is Bessie in 'etrouwd en Memme en me zuster hier.

(Bergt het vlug weg.)

En dut is 't Pinksterpak, en alles wat je hier ziene, is met de hand 'emaakt, zelf 'emaakt en dut is 't winterpak.

(De bezoekers(-sters) als daareven. Wolmet pakt een en ander grappig-vlug weer op.)

LOBBERIG

(tegen heer bij de schouw, wijst op

de tegels die hij bezichtigt):

Printe uit de Bijbel, meneer: hier heb je Aodam en Evao onder de boom... en daor heb je ze nao de zondeval mit 'n schortje van blaore, en hier Jonao as hij net uit' espogd is van de wallevisch, en daor de arke Noachs.

(Heer knikt.)

WOLMET

(tegen de anderen):

En dut is 't pronkbed.

(Wijst op borduursels.)

En alles wat je daor ziene is met de hand 'emaokt, zèlf 'emaokt.

LOBBERIG

(wijst naar de wand):

En veur die schuttels daor, is ons al 'n kaptaol geld 'eboje, dat binne heele diere, heele ouë schuttels, die gaone van ouër op keind...

(Heer in trui koopt een en ander van Neele, geeft fooi, gaat bij de tafel zitten of hij thuis is, steekt sigaret op, kijkt voortdurend naar Wolmet.)

WOLMET

(merkt het ineens, draait zich schichtig af, kijkt na een oogenblik nog eens over de schouder naar hem, en ontmoet weer zijn blik, blijft aldoor met de rug naar hem toe staan. Beschroomder tegen de bezoekers):

'n Andenke van Marken?

(Wijst naar de tafel.)

Ansichtkaorte?

(Ze verkoopt een paar boekjes, krijgt fooien, dankt stug-vriendelijk. Pieter loopt langs het raam, praat met veel gebaren tegen Engelschman, tracht hem de kamer in te loodsen. Engelschman schudt het hoofd, loopt door. Een Engelsche dame praat voor het open raam tegen een Markerin. Markerin verstaat niet, haalt gichelend de schouders op.)

PIETER

(toeschietend, groet beleefd):

Lady, good morning!

ENGELSCHE DAME

(knikt. Tot Markerin):

Are you married?

(De Markerin gichelt weer, gebaart dat ze het niet verstaat.)

PIETER:

Ze vraagt of je 'etrouwd binne.

(Schudt zijn hoofd.)

Treurig, zoo'n piezeltje Engelsch as dat vrouwvolk hier ken. Married dat is zooveul as 'etrouwd...

MARKERIN

(tegen Engelsche):

O yes, yes.

PIETER:

Yes, but her - her man - her echtgenoot zel ik maor zegge - is at sea...

(luider)

at sea...

(Tegen Markerin.)

Nou vertel ik haor dat je man op zee is.

MARKERIN:

O yes, yes, hij komt Zaoterdag thuis.

PIETER:

Saturday komt hij bij - bij z'n vrouw - z'n woman terug.

(Wijst op haar photo-toestel.)

Wil you 'n picture?

(Wijst op zichzelf en de Markerin. Engelsche dame knikt, praat met veel gebaren tot hem. Pieter toestemmend, kijkt onder het raam door. Tegen Neele.)

Dut Engelsche Missie wil Babbetje en mijn-persoon uitpottereteere... Maor d'r moete nog 'n paor vrouw-minsche bij. Kom je ook?

(Neele aarzelt, kijkt om. De bezoekers trekken de een na de ander af. Geven fooi.)

Dank-ie wel! Thank you very much!

(Alleen de heer in witte trui blijft zitten. Pieter stroef aanmoedigend tegen Neele.)

Toe veuruit!, kom ook, wat

kan 't je schelen?

(Zachter.)

Ze stinkt nao 't geld. Je krijge vast wat.

(Neele komt naar het beun. Lobberig gaat ook naar buiten. Engelsche dame stelt hen allen met veel bereddering op, wijst de straat in, praat rad, onduidelijk. Pieter begrijpend.)

D'r moeten nog 'n paor bij.

(Schreeuwt met hand aan de mond.)

Gaart van Lijsie van Mao! Tijne van Hilletje...! Juillie kenne wat verdiene, as je op petret wille.

(Een paar jonge lachende vrouwen en een oud stuntelig Markertje komen op klompen nader.)

DE BEIDE MARKERINNEN EN HET OUDE MARKERTJE:

Good bye! Good bye!

(Engelsche neigt even, haalt het oude ventje er ook bij. Pieter geeft instructies. Heer in trui en Wolmet blijven alleen in de kamer.)

WOLMET

(kijkt een paar keer verlegen naar hem om, over de schouders. Schuchter):

Wil U ook alles zien?

HEER IN TRUI

(knikt, staat op, stoot de kamerdeur dicht):

Ja, heel graag.

(Staat met de rug naar het raam, wil de arm om Wolmet's schouders leggen.)

Kind, wat vind ik jou 'n snoes!

WOLMET

(schichtig ontwijkend):

Nee, dat moet je niet doen meneer, daor... daor bin ik niet van 'ediend.

(Haalt het Psalmboek en de pakken goed voor de dag. Dreunerig.)

Dut is 't Psalmboek van m'n 'esturreve Bessie, anno zeuventienhonderd en vijftig, hier staone al onze naome in op'eschreve... al wie d'r 'ebore en 'esturreve is in de faomielje.

(Slaat het boek toe.)

En dut is

't bruidspak, daor is Bessie in 'etrouwd en Memme en me zuster hier...

HEER

(kijkt er ternauwernood naar; heeft enkel oog voor Wolmet):

En jij...?

WOLMET:

Ik? Ik bin nog niet 'etrouwd.

HEER:

Maar verkeering heb je toch zeker wel...?

WOLMET

(schudt ernstig van neen, praat dreunerig door):

En dut is 't Pinksterpak, en alles wat je hier ziene is zelf 'emaakt, met de hand 'emaakt...

HEER

(zonder te kijken):

Prachtig, præchtig! Maar heb je heusch geen vrijer?

(Wolmet bloontkennend. Ze bergt het goed weer op.)

Je bent toch 't mooiste meisje hier, 't prinsesje van 't groene Eiland... Of je voor de grap dat Markerpakje draagt.

(Wolmet keert zich schuchter-verbaasd naar hem om. Hij neemt een van haar lokken in zijn hand.)

Wat 'n prachtig zwart haar, wát 'n oogen! Hoe ben je toch hier verzeild geraakt, kind? Je kon 'n Zigeunerinnetje zijn!

(Wolmet kijkt hem de woorden van de lippen.)

Je vader had 'n Spanjaard kunnen wezen: Don Carolus Giometti, 'n edelman!

WOLMET

(gretig):

Wat zeg je toch allegaor? 'n Edelman, dat is zooveul as 'n graof, hè? Vin' je wezenlijk dat ik...

(Bedenkt zich, plukt zeer verlegen aan de gestrikte banden van haar boezel, kijkt naar het raam. De Engelsche dame heeft haar groep dwars van het raam gerangschikt.)

Lobberig en Pieter staan in het midden. Neele tracht telkens naar binnen te kijken. De Engelsche trekt Pieter's pet eerst wat opzij, dan wat naar achteren, duwt zijn hoofd wat achterover, kijkt kritisch. Telkens als ze wil 'knippen' beweegt iemand zich.)

HEER

(dicht bij Wolmet, maakt gebaar of hij haar omvatten wil, bedwingt zich):

Is die man daar je Vader?

(Wijst naar Pieter.)

WOLMET:

Die man daar...?

(Knikt.)

Ja, Pieter Schipper, en ik... ik bin Wolmet Schipper...

HEER:

't Is haast niet te gelooven, jij 'n kind van...

(Houdt zich in. Wolmet dreuntelt verlegen om de tafel heen, hij dicht bij haar.)

Kom je vanavond in m'n boeier? M'n boeier ligt aan de stille kant van de haven.

(Wolmet schudt beslist van neen.)

Dan krijg je wijn zooveel je lust en chocola en fijne sigaretjes.

WOLMET

(verachtelijk):

Wijn?, om van me verstand of te raoke?, en sigaretjes?, bäh!

HEER:

Nou iets anders dan, iets waar je meer van houdt. Ik kan ook voor je viool-spelen en liedjes zingen.

WOLMET

(bekoord):

Meziek?

HEER

(knikt):

En ik heb bloemen aan boord.

(Vat haar bij de schouders, haalt haar dichterbij zich toe. Vleidend.)

Zal ik dan wat muziek voor je maken, dan krijg je de bloemen mee... Ja?

WOLMET

(schuchter-zacht):

Is d'r 'n lekkere lucht aan die bloemen...?

HEER

(haalt haar dicht naar zich toe, knikt. Wolmet kijkt gretig. Hun gezichten zijn dicht bij elkaar. Op het beun meer drukte. De Engelsche dame heeft haar kiekje genomen, geeft fooien. Pieter, Lobberig en Neele staan met de rug naar het raam, knikken, groeten, praten nog met Babbetje en de anderen. Heer even afgeleid kijkt om, spreekt dan weer door):

En als je vanavond in m'n boeier komt, dan koop ik morgen die heele Sint-Nicolaastafel hier leeg, dan zullen we je Vader 's laten glunderen, hè?, en jij krijgt iets apart...

(Wolmet schrikt op, beseft ineens dat de vreemde haar vasthoudt, maakt zich snel los. Heer perplex.)

Wat is er nou...?, waarom doe je dat?, ben je boos ineens?

WOLMET:

Niet op jou.

(Keert zich af. Pieter luistert, kijkt naar binnen.)

Op m'n eige...

(Als Heer nadert.)

Nee gaon weg, gaon nou weg... aors gaon ik...

HEER

(blijft weifelend staan, legt gulden op tafel):

Voor de bezichtiging.

(Wolmet zwijgt. Heer ziet op de drempel nog eens om. Zacht.)

Kleine prinses...

(Heer af. Wolmet leunt zwaar-ademend tegen de tafel, grijpt fooi, steekt die in haar zak.)

Achttiende tooneel.

Wolmet, Pieter, Lobberig, Neele.

PIETER

(komt snel achter Lobberig binnen):

Geef mij de cente nou...

WOLMET

(leegt haar zak op tafel, telt uit):

Dat is alles.

LOBBERIG

(legt ook geld neer):

Dat heb ik.

(Neele diept ook geld uit haar zak, gooit het stuursch op tafel.)

PIETER

(al tellend):

't Is weer niks 'edaon. Heb juillie wezelijk niet meer?

(Alle drie ontkennend. Neele verontwaardigd. Pieter gemelijk.)

Nou 't is 'n beetje! Die aore vrouwlui vange vast veul meer in. Juillie binne lang niet aordig genog, lang niet anvallig genog.

(Tegen Wolmet.)

Jij ook! Jij hebbe zoo pas die man zoo maor weg' estuurd. 'k Heb 't wel 'ehoord! 'n Schandaol! Ja zeker! Jij moete d'r toch ook van ete... 't Zou ook wat as hij zoo effentjes an je komt, en 'n zoen is maor stof...

WOLMET

(zeer boos):

En wat zou jij dan wille beginne, in je weuning, Tao? Wat wil je d'r van maoke?, moete je dochters vrouwe worden die d'r lichaam welriekende hebben 'emaakt veur de vreemden?, die loere op de hoeke van de straote en lonke met d'r oogleden?

(Zeer verbolgen.)

LOBBERIG

(bang):

Stil keind...

WOLMET

(stampvoetend):

Nee, Mem, ik wil 't nou zegge, ik schaom me zoo as we hier gaone en staone.

(Tot Pieter.)

Je laode 'n vloek op je huis met dat vuile geld en die blinkende anloksele hier, die santekraom.

(Lobberig sussend schrikgebaar, Neele ook.)

PIETER:

Wat?, schaom jij je? Jouw boterham zit er toch ook in!

WOLMET:

'n Boterham ken ik wel ergens aors haolen... in de stad!

PIETER

(kwaadaardig lachend):

Jao! In de stad is 't op'eschept! 't Zou wat! 't Mocht wat!

WOLMET:

Dat ken wel!

PIETER

(woedend):

Zoo, ken dat wel! Ken dat? Dan maor daodelijk! OpvreTERS geen gebrek!

(Half-overeind, wijst naar de deur.)

D'r uit, nou derekt maor!

LOBBERIG

(schreierig sussend):

Nee Pieter...

(Tegen Wolmet.)

Keind, keind...

PIETER

(slaat met vuist op tafel):

Nee, nou gaot ze d'r uit! Nou zel ze!

WOLMET:

Jao, ik gaon al! Ik gaon naor de domeneesjuffrouw!

(Lobberig wil haar nog vasthouden. Wolmet snel af, slaat deur achter zich toe.)

LOBBERIG

(bitter schreiend):

Ons keind... ons keind...

Gordijn.

Tweede bedrijf.

Het tooneel blijft behoudens eenige kleinigheden onveranderd. Het is een winteravond, de olielamp en de kachel branden. De rolgordijnen voor de ramen zijn neer. Men hoort de sombere winterwind.

Pieter zit bij de schouw, hij is sterk verouderd, grijs en gebogen, staart strak in de vlammen van de openstaande kachel, heeft een krankzinnige trek in zijn doen, praat in zichzelf, kreunt nu en dan en beweegt en kromt de handen of hij naar iets grijpt.

Bij de tafel, waarop nu enkel een blad met kopjes en olielichtje met koffiepot staat, zit Lobberig en naait. Zij is ook danig verouderd, ziet er zwakker uit, en zit kleumerig ineengedoken. Om de hals heeft ze met een nonchalante knoop opzij, een gebreide wollen das, in blauw-en-grijs, onder de voeten een stoof met vuur. Tegenover haar aan tafel zit Jaap, pet op, grijs geruite slippe-doek om.

Eerste tooneel.

Pieter, Lobberig, Jaap.

PIETER

(neemt de leege pijp uit de mond, wijst naar een paar denkbeeldige mensen. Praat mompelend):

Gauwdieve dat bin juillie, zakke-rollers, jao,

dat zeg ik....

(Prevelt onverstaanbaar door.)

LOBBERIG

(kijkt van haar werk op, tegen Jaap):

Vedaog is 't weer heelegaor mis.

(Met hoofdgebaar naar Pieter. Jaap knikt.)

De laoste tijd tòch slim zoo as hij achteruit gaot. Hij hoort niet iens meer dat je 't over hem hebbe. 't Gaot glad verkeerd.

JAAP

(zacht):

Dat dee' 't al van de eerste dag of, daodelijk toe' hij wist dat hij z'n centjes kwijt was... 'k Heb die zelfde dag nog - toe' ik hoorde dat die Bank z'n betaolinge staakte - teuge Tao 'ezeid: dàt slaot hem

(hoofdgebaar naar Pieter)

op z'n...

(Wijst op voorhoofd.)

LOBBERIG

(knikt triest, heft luisterend het hoofd. Forsch gromt de sombere winterwind. Een klompestap klinkt op, stemmen die voorbijgaan. Zacht):

't Is 'n aovend of d'r van alles 'ebeuren kan.

JAAP

(buigt voorover):

Jao, as 't zoo waoit, gaon je van alles prakkezeere...

(Melancholiek.)

En dàt houën we nou zóo weer aovend an aovend. As 't nóu deurvriest, leit de aore week de zee dicht, dan bin we weer van ieder en alles of'esloten.

(Stilte.)

LOBBERIG

(toestemmend):

Ik kan me ook zoo ongerust maake over onze Wolmet. Vedaog het de briefpost weer gien letter 'ebrocht, nou is 't al vier weken.

(Jaap kijkt somber voor zich uit.)

'k Heb vaak 'etobd de laoste tijd of we d'r wel goed an'edaon hebbe, dat we d'r weg

hebbe laote gaon. As d'r zoo'n stik tusschen 'n ouër en 'n keind leit, dan heb je d'r zoo goed as niks meer over te zeggen, dan is 't opiens 'n volwassen mensch... 'n mensch die meer van de wereld of weet dan de Vaor of Moer zelf.

JAAP:

Ze had maor bij die Domeneesjuffrouw moete blijve. 'n Melkselon

(schokschoudert)

waor elk-ien komt, ik weet niet...

LOBBERIG:

En dåt kon je d'r allegaor in 't langst en breest veurpraote, ze wóu en ze zóu daor blijve. 't Hiette om wat te leeren, 't was neturelijk om d'r vrijer...

(Jaap zwijgt, staart, schrikt plotseling weer op uit zijn gesoes.)

PIETER

(staat mompelend op, gaat naar het kabinet, sluit een la open, haalt er een pak papieren uit. Telt brommerig):

Duizend en vijfhonderd, en vijfhonderd en duizend en vijfhonderd en duizend, vijf en veertig honderd golde nao de maon, vijf en véertighonderd golde...

(Windt zich op.)

Gien cent waard, al dat geld, waor 'n menscheleven veur 'etobd en 'eplouterd is.

(Met keelgrom.)

Ah, as ik ze hier had, de deurdraoiers, an mosterd zou ik ze knijpe...

LOBBERIG

(sussend):

Bedaor nou toch d'r 's wat! Waor moet dat heen, as jij zoo...

PIETER:

Bedaore?, hou jij je d'r buite! Jij hebbe 't me zelf an'eraode.

(Lobberig wijst in verbluftheid, vragend, op zichzelf.)

Jao jij, breng 't nao de Bank zee je...

LOBBERIG

(schel):

Ik?, bin je nou heelegaor...

(Jaap maakt sussend gebaar.)

PIETER

(let niet op hen):

En ik had 't huillie zelf 'evraogd.

(Bijna schreiend.)

Ik zee, ik bin maor 'n erme visscherman, en 't is 'n spaorcentje veur m'n ouë dag, ken ik op de firmao an? En de raddraoiers zeeën: Gebroeders Kraomer daor ken je op an as op 't Evangelie, en 'n week laoter...

(grijpt naar zijn hoofd)

ien weekie laoter... weg waoren ze, wèg...

(Schreit.)

LOBBERIG

(tegen Jaap al knikkend):

Dat gaot somtijds zóo maor daogenlang deur, heele nachten... al-maor dat-zelfde...

JAAP

(onder de indruk):

Maor Noome Pieter je hebbe toch nog te eten? Je hebbe toch nog wel wat achter 't linnen?

(Pieter kijkt schichtig van het kabinet naar hem, schudt zijn hoofd.)

LOBBERIG

(soebattend):

Jao Pieter, dat is wèl waar! En de skoorstien moet toch rooke? We moete toch ete. De turfbaos het vergange week me leste cente mee'enomen! De bakker heb ik al in gien daoge kenne betaole, dat gaot toch zóo maor niet, met cente in de kast.

PIETER

(snel naar het kabinet, zoekt in krankzinnige haast, gooit papieren op de grond, grabbelt in leege laden, springt ontzet overeind en schudt Lobberig heen en weer):

Bestolen! Bestolen! Dat heb jij 'edaon Lobberig, gien mensch aors... geef

terug zeg ik je, geef terug, aors vermoor' ik je...

JAAP

(komt tusschenbeide, pakt Pieter beet, gooit hem ruw opzij):

Stil toch Noome Pieter, bedoor. Zoek d'r 's op je gemak. Peet het je cente niet.

(Lobberig zit ineengedoken op haar stoel, huilt stil. Pieter zoekt opnieuw. Jaap raapt de papieren op.)

PIETER

(ineens met schorre juichkreet, houdt zijn beursje in de hoogte, drukt het aan zijn hart):

Hier had ik 't 'estoke, in de onderste lao, dat is om me wijf op 'n dwaolspoor te brengen, telkens verstop ik 't op 'n aore plaos. En gien cent gaot er of, gien cent, den... den stoke we maor niet, den maor niet ete... ete is maor flauwe kul...

LOBBERIG

(jammerend):

We kenne toch niet van de wind bestaon Pieter? En ik heb gien cent meer in me zak.

PIETER:

Gien cent meer op zak! Deurbrengster! En vergange maond heb ik je nog 'n tientje 'egeven, opmaakster! Waor is dat dan 'ebleven...?

LOBBERIG:

In 'n maond tijds... Heere-heere, hoe kom ik deur de winter heen, nog 'n dik verreljaors eer we 't veurjaor weer hebbe en de vreemden...

PIETER:

Den... den gaon we zoo lang maor 'n tukkie doen!

JAAP:

Pas maor op, Noome Pieter! 't Zou wel d'r 's kenne weze, dat je niet eens meer

't veurjaor beleefde, dat je de vreemden nóoit niet meer zagge.

(Pieter staart hem suf aan.)

Jij ete niet, en jij slaope niet...

PIETER:

As jij ook d'r 's vijf en veertighonderd golde komme te verlieze, zelle we mekaar weer praoie!

(Als voor zichzelf.)

Ik had 't huillie zelf 'evraogd. Ik zee ik bin maor 'n erme visscherman, en 't is 'n spaorcentje veur m'n ouë dag...

(Praat mompelend door, af en toe is er iets van te verstaan.)

Op de Gebroeders... ken je an, as op 't Evangelie.

(Knikt, gromt, gesticuleert.)

En 'n week laoter, ien weekie laoter...

(Maakt dreig-gebaren, prevelt door. Lobberig en Jaap schudden het hoofd tegen elkaar.)

JAAP

(zacht tot Lobberig):

Ik zel je bijstaon zooveul as in me vermogen leit. Morgen breng ik je 'n mud aorepels, en 'n stik spek...

LOBBERIG

(beverig):

Dank je me-jongen. Je binne 'n goeie borst...

JAAP:

Ik doen 't omdat ik er behaoge in schep.

(Lobberig vragend.)

Ien keer heb ik 'edocht dat...

(moeilijk)

dat jij... dat... dat ik... dat Wolmet... afijn, dàt weet je. En nou heb ik zoo'n idee dat ik met jou te helpen, haor ook 'n beetje help.

(Schokschouderend.)

Laot mijn dat plezier.

LOBBERIG

(dringend):

As jij d'r 's nao de stad gonge om te zien of d'r wat met haor was...? Dóen 't om 't keind zelf, om Bessie, om mijn?

(Jaap schudt zijn hoofd. Lobberig peinzend.)

Ik heb toch zoo'n angstig veurgevoel...

JAAP:

As ze me schrijft, as ze me bijstand inroept, dan gaon ik! Zoo'n sturm ken 't niet weze... God zel 't me vergeven, as ik me bezondig, maor dan trek ik nao de stad, as ze me vraagt... as ze me vraagt...

(Er nadert een vlugge lichte stap, de buitendeur gaat open en dicht, iemand stapt strompelend over de klompen in het portaal. Jaap opent de kamerdeur.)

Tweede tooneel.

Vorigen, Minke.

JAAP

(verrast):

Jij hier?

MINKE

(komt binnen in jekker, kraag op, hoed diep op de oogen gedrukt, draagt kleine koffer):

Ja, ik!

LOBBERIG

(wrag):

Man, wat heb jij hier te maoke in 't hartje van de winter?, aostons ken je niet iens meer terug nao de wal.

MINKE

(jolic):

Je wou zeggen, dan zitten jullie hier maar met me opgescheept?

(Lacht.)

Goeienavond samen! Ik kwam voor zaken op 't Eiland en hier uit belangstelling.

PIETER

(kijkt op een schuwe vreesachtige manier naar hem):

Zaoke, zaoke?,

(mompelt)

doen nooit gien zaoke met de Gebroeders... Ik zeg teuge huillie...

(Prevelt door. Minke kijkt naar hem om.

Lobberig naait met driftige rukken. Minke gaat zitten, trekt zijn handschoenen uit.)

LOBBERIG

(vinnig tegen Minke):

En wat kwam je hiér nou doen?

MINKE:

Dat zèg ik je toch, negotie! Toe' dacht ik, nou zal ik meteen m'n ouë vrienden 's opzoeken.

LOBBERIG:

Heere-heere! Daor begint m'n neus van te krullen! Je ouë vrinden! Wat 'n hartelijkheid! Man, jij kenne liege of 't 'edrukt staot.

MINKE

(schudt zijn hoofd. Er is wat hoonends in zijn stem, een heimelijke pret):

Geloof je me weer niet?,

(vroolijk)

hoe maakt Wolmet 't?, nog in 't kort bericht gehad van haar?

(Draait zich op zijn stoel wat van haar af, lacht achter zijn hand.)

LOBBERIG

(kijkt hem gemelijk aan):

Ze maakt 't prima man, prima. Met 'n half jaor zel ze wel trouwe. D'r vrijer tamboereert daor slim op an.

(Jaap gaat voorover zitten, ellebogen op de knieën.)

'n Heele meneer is 't, 'n deftige jonge! Vergange najaor is hij op'eklomme tot stuurman. Stuurman op de buitenvaort, daor moet je niet zuinig over denke, dat is gien kleinigheid, 't lenigst spijtge vin' ik maor dat hij gien Mèrker is.

MINKE:

O, dat paart evengood!

(Lobberig nijdigminachtend gebaar. Hij vroolijker.)

Maar van haar is 't zonde.

LOBBERIG:

Wat zeg je me nou?, zònde...?

Minke

(knikkend):

Dat ze 'n man krijgt die telkens maanden lang weg is. En dat zoo'n knap, jong vrouwtje.

(Oolijk.)

As ze mij genomen had, was ik nooit meer van huis gegaan: er mocht 's 'n kaper op de kust komen! Je weet maar nooit! Dat vindt wel meer plaats...

(Lacht weer achter de hand. Lobberig naait driftig vlug.)

Is ze hier nog in 't kort geweest?

LOBBERIG

(wrevelig):

In zij en ferweel, man, en mit 'n vaole veur. Heelegaor 'n daome. En Engelsch dat ze praot...

(Handgebaar.)

En 'n diere hoed met pluime as ze op had...

(Handgebaar.)

En schoenen met goud in'ezet, en 'n goud horrelosie, en 'n zullevere tasch.

MINKE:

Maar alleen?

(Lobberig vragend.)

Kwam ze alleen?

(Grinnikt.)

LOBBERIG:

Nee, met z'n dartienen.

MINKE

(lacherig):

Wat doe je toch altijd snibbig. 't Spreekt toch vanzelf dat ik nog graag 's wat van Wolmet hooren wil?

(Lacht.)

Achter haar adres ben ik toch ook maar nooit gekomen.

(Licht geluidloos.)

Bij 'n Domeneesjuffrouw is 't niet...?

LOBBERIG:

Is daar zooveel an te lachen?

MINKE:

Welnee! Lachte ik! Dat is 'n zenuwtrek.

(Stilte.)

Ze had toch altijd nog al 'n boel met kerken en zoo op. Ze zal daar op haar plaats wezen.

(Als peinzend.)

Tjonge-jonge, wat 'n tijd terug dat ze daar op 'n Augustusdag bij

die deur zat en me 'n kop koffie wou inschenken.

(Stilte.)

Gauw twee jaar, ja-ja... D'r ken toch heel wat gebeuren in zoo'n tijd.

(Lobberig kijkt hem onderzoekend aan. Minke lacht weer stil.)

PIETER

(praat al heftiger in zichzelf. Ineens luid-op):

Ik kon je zien ophange! Jao! An de hoogste galg die er te vinde is! Jao! Lillijke poesak...!

(Zachter.)

Zoo vast as 't Evangelie...

(Prevelt door.)

MINKE

(even opgeschrokken, praat weer voort):

En klaagde ze er nooit over dat ze 't zoo eenzaam heeft als Erkelman varen is?

(Lacht gniepig.)

LOBBERIG

(schichtig-verwonderd):

Hoe weet je dat hij Erkelman hiet?

MINKE:

Dat zei je toch?

(Lacht.)

LOBBERIG

(kijkt er Jaap op aan):

Zee ik...?

JAAP

(schudt zijn hoofd, tegen Minke):

Waarom zeg je niet, wat je op 't puntje van je tong leit...?

MINKE

(luchtig):

Ik zou niet weten wat.

(Stilte.)

Kom, ik moet verder.

(Hij staat op, maakt zijn jekker vast, trekt zijn hoed wat dieper, haalt uit de zak van zijn jekker een pakje. Geheimzinnig.)

Als Wolmet weer 's thuiskomt, wil je haar dan dit geven, uit mijn naam?

(Legt het pakje voor Lobberig neer.)

LOBBERIG:

Man, waar denk je over?, bin je raozend?

(Schuift het pakje terug.)

Neem gauw weer mee. aors gooi ik 't zoo in me kachel.

MINKE:

Dat doen je dan maar. Ik neem 't

niet meer mee.

(Lobberig weifelend.)

Nou goeienavond samen, ik smeer hem.

(Knikt tegen Jaap en Lobberig.)

't Beste maar met Pieter.

(Minke af.)

Derde tooneel.

Lobberig, Jaap, Pieter.

JAAP

(staat op, komt naast Lobberig zitten, zacht):

Dié weet wat van Wolmet.

LOBBERIG:

Docht ik eerst ook. Maor as hij toch wist waor ze weunde, had hij haor toch wel zelf dat pakkie 'egeven?

(Zachter.)

Kijk d'r 's effe om de veurdeur: ik heb hem niet hooren weggaon. Hij zel toch niet an 't raom staon te luisteren?

JAAP

(gaat kijken. Lobberig beweegt onrustig haar handen, prevelt driftig. Jaap komt terug, bleeker, huiverend):

Nee niks te zien. 't Is nou reusèchtig donker 'eworden opiens. 'n Dikke lucht, en 't sneit ook 'n beetje.

LOBBERIG:

Zoo?, snei?

(Neemt het pakje op en bekijkt het van alle kanten. Pieter kijkt met gestrekte hals toe. Lobberig maakt het pakje open.)

'n Kappekant! 'n Echte! 'n Diere!

(Lobberig en Jaap kijken elkaar verbaasd aan.)

Wat moet ze in 's heerennaom met 'n kant veur 'n mus, as ze toch niet meer in Mèrker is?

JAAP:

Er is wat met Wolmet.

(Lobberig knikt beducht, wil iets zeggen, maar schrikt ineens op,

luistert. Er kleppert een stap over het beun, met een flap gaat de buitendeur open en dicht. Neele komt binnen.)

Vierde tooneel.

Vorigen, Neele.

NEELE

(komt verwilderd de kamer in, ze heeft een bestorven gezicht, rilt, klappertandt. Op een hakkkelende toon van groote verschrikking):

O God, Memme, Mem...!

LOBBERIG

(stuntelt overeind):

Wat nou? Wat is d'r nou an de hand? Klaos terug met 't keind? En is 't met Lowetje niet goed?

NEELE

(zakt op een stoel neer, wil praten en Kan niet, stamelt of haar tong dubbel slaat):

Dokter... die dokter... het 'ezeid... ze is... is...

(Hijgt benauwd, snikt. Jaap schenkt water uit de karaf in de vensterbank, houdt haar het volle glas toe. Ze stoot het weg, snikt heviger. Pieter zit suf-verbaasd toe te kijken.)

LOBBERIG:

Toe drink wat, bedaar 'n beetje. Wat is d'r nou toch an de hand?

(Neele stoot klanken uit, grijpt benauwd naar haar keel.)

JAAP:

Nee, nee, nog niks zegge maor... Stil effe zitte blijve...

(Stilte. De tik van de klok is hoorbaar, en Neele's zware ademhaling.)

LOBBERIG

(strijkt over Neele's schouder, beverig):

't Is om Lowetje... Klaos is terug'ekomme,

en nou... nou het hij van de dokter daor gien mooi bescheid mee'ebrocht?

NEELE

(opeens met een gesmoorde schreeuw):

O Memme! Memme!, me keind wordt blind! Dokter het 't 'ezeid. Die dokter uit de stad. En nou gaot Klaos te keer as 'n bezetene... die vervloekt me! Hij zeit: ik heb de heele zeumer niks aors 'edaon as lache met de vreemden en geld opstreken, en 't keind verwaorloosd. O God, o God, o Jezus, ik weet niet waor ik blijven moet, waor ik naor toe moet, ik wou dat ik dood was.

LOBBERIG:

Och toe, stil, stil wat... Dat miende Klaos niet zoo, dat het hij maor 'ezeid, 't is niet waor dat je de heele zeumer...

NEELE

(rukt aan het 'beffie' om haar hals):

O jao, 't is wel waor, Memme, wel waor. Hij het gelijk: 't geld het mijn te pakken, net as m'n vaor. Vaor het 'n vloek op òns 'elaode en ik weer op mijn keindere.

(Huult stil wanhopig.)

En nou weet ik niet meer waor ik blijven moet, waor nao toe dat ik moet. Klaos het me de deur uit'jaogd, en de keindere die hebbe om me 'eroopen, en ik heb as 'n bedelvrouw an 't raom 'evraogd of ik d'r toch asjebliedt weer in mocht komme. Op me knieën heb ik op 't beun 'eleid, in de snei, in de wind, en z'n naom 'eroopen... En de keindere kreitten van: Memme, Memme! En hij... hij dee' toch niet open... nee hij

dee' toch niet open. En - en ik weet niet waar ik 'eloopen heb in 't donker, an 't waoter.

(Schreit bitter-bedroefd.)

Ik ken niet meer leven, en ik ken ook nog niet sterven, om Lowetje niet... En elke keer as ik 'n stap dee' nao 't waoter, zee Lowetje... Lowetje in m'n hoofd: Memme! Memme! En dan kon ik niet...

LOBBERIG

(heftig verschrikt):

Stil nou maor, stil maor. Je hebbe 'edaon wat je kon, mit oogewaoter, mit zalf. Had jij geld om nao Amsterdam te reize, nao 'n perfester, veur 'n bril?, nee ommers...

NEELE

(met wroeging):

Jao, jao dat had ik wel, Mem... Ik had geld, 'n bende geld. Maor ik kon d'r gien ofstand van doen. Ik potte 't liever op, ik - ik liet me kind liever blind worden...

(Vreeselijk.)

Dat hebbe we van die daor...

(Komt overeind en loopt op Pieter toe, krijschend.)

Jouw schuld is 't allegaor, jouw schuld! 't Ongeluk van je keindere bin je. Jij hebbe ons skraope 'eleerd

PIETER

(schokkend van zenuwen):

Maor - maor ik bin er mee behept 'eraakt van Bappe... en Bappe weer van zijn Tao, en... en...

NEELE

(slaat er geen acht op):

Wie het 'ezeid: is 't 'n rijkelui's kind, dat ze 'n bril moet draoge? Jij vrek! Wees vervloekt vrek! God zel je vinde, vrek!, ongeluk van je keindere!

PIETER

(smartelijk-verbijsterd, zacht en stame-

lend):

Vervloek je me, kind? En ik bin al zoo bang, zoo bang...

(Blijft steken, tast om zich heen.)

Lobberig grundel de deuren, Jaop hou ze teuge as ze om me komme! Laot ze d'r niet deur, Jaop, de duivel en z'n trawanten.

(Kermend.)

O, ik bin over'eleverd an de buitenste duisternis, waar weening is en knersing der tande... Ik... ik...

(In ontzetting kijken allen naar hem, buiten klinkt een gejaagde stap, de deur gaat open. Pieter schuift bang achteruit in zijn stoel, staart, het hoofd vooruitgestoken naar de kamerdeur. Klaas Uithuisje komt binnen, even later zwaarhijgend Bessie.)

Vijfde tooneel.

Vorigen, Klaas Uithuisje, Bessie.

KLAAS

(forsche man, sympathiek uiterlijk, is zeer geagiteerd. Hij praat al in het portaal):

Is ze hier...? Is Neele hier...?

(In de kamer, als hij haar ziet, verlicht.)

Oh goddank!

(Tegen Neele.)

Ik - ik heb je overal 'ezocht, bij de burenen, de dijk uit, bij Bessie... Toe' docht ik opiens, ze zel bij d'r Memme wezen.

(Neele zwijgt stroef. Hij onzeker.)

Jao, ik heb dingen 'ezeid en 'edaon in m'n kwaoiigheid die lang niet goed wasse, die ik niet met me hand op me hart verantwoorden ken.

(Bessie, stok-oud vrouwtje, met witte lokken staat eerst op de drempel toe te zien, gaat dan zitten. Lobberig duwt

stuntelig van zenuwachtigheid een stoel naar Klaas toe, legt even haar bevende hand op zijn arm. Klaas gaat niet zitten, hij leunt tegen de stoelrug aan, kijkt voortdurend naar Neele.)

Toe' ik je liep te zoeken, viel me van alles in, toe' hoorde ik eerst wat ik 'eschreeuwd heb teuge je, toe' docht ik ook: 't is nog niet 'ezeid dat 't zoo'n veert zel loope, 't ken nog 'n wending ten goeie nemen.

BESSIE

(eerbiedig):

Bij God is gien ding onmeugelijk.

(Stilte. Neele snikt nog na, staart.)

KLAAS

(zachter):

En wat me ook te binnen schoot of 't me 'ezeid wier: ik bin zelf toch net iender as jij, gien golde ken ik loslaote met schik.

BESSIE

(droef):

As je daor in 'eleid worde, wat 'n macht is gierigheid den toch, wat 'n groote zonde, net as de Schrift zeit: de wortel van alle kwaod.

KLAAS

(toestemmend):

Maor ik wil den nou toch alles... alles tot de leste cent toe, spendeere veur 't keind.

NEELE

(met een snik):

Jao, tot de leste cent, Klaos. tot de leste cent.

KLAAS:

Want we magge de middelen te baot nemen, hopende dat God ze zel zegenen. We gaone met d'r nao 'n speciaolist, morgen de dag.

NEELE

(gretig):

Jao, nao 'n speciaolist, Klaos, nao 'n speciaolist.

KLAAS

(bij haar):

En ik was gek kwaod pas, gèk... Dat was angst om 't keind. Maor as je

den effe je verstand laote gaon: wie is d'r bestand op 't Eiland teuge de macht van de goudstikken en goldens?

BESSIE:

De Duivel het om zoo te zeggen, 't Eiland uit z'n vergeten hoekie 'ehaold, en 't midden in de wereld 'ezet. En nou bin we weg... nou bin we verloren, òf we moste sterker wezen dan de goudstikken.

LOBBERIG

(hortend):

En... en dat kenne we mit God's hulp... dat kenne we...

(Ze kijkt van de een op de ander. Niemand zegt er iets op. Jaap loopt ongedurig door de kamer heen en weer, kijkt bezorgd. Pieter zit suf ineengedoken bij de kachel.)

KLAAS

(legt zijn hand op Neele's schouder):

De keindere kenne niet zoo lang allien, kom mee.

(Neele aarzelt. Klaas schuw-overredend.)

Ik zeg niet: gaon met mijn mee, of doen net of ik niks 'ezeid heb, maor allien: de keindere hebbe je van noode, Lowetje roept om je.

(Hij loopt naar de deur. Neele blijft staan.)

Ik heb teuge Lowetje 'ezeid dat ik je ophaole zou, en ze mag niet kreiten, Lowetje, dat is slecht veur d'r oogies.

(Neele volgt hem snel. Ze gaan zonder te groeten. Klaas stuntelt in zijn klompen. Beiden af.)

Zesde tooneel.

Bessie, Pieter, Lobberig, Jaap.

PIETER

(prevelt onverstaanbaar; knikt, maakt ge-

baren of hij het heeft tegen iemand die tegenover hem aan de haard zit, praat allengs duidelijker):

As 'k nou nog zestien zeumers beleef, zestien, zeuventien zeumers, en ik spaor, den... den ken ik 't nog wel weer bij mekaor krijge, vijf en veertighonderd golde.

(Knikt lang en nadrukkelijk.)

En ik zee teuge die smeerkonusse, ik bin maor 'n erme visscherman, 't is 'n spaorcentje...

(Prevelt onverstaanbaar door.)

BESSIE

(hoofdschuddend):

Zóo beloont de Booze z'n dienaors.

(Tegen Lobberig.)

En heb je nog altijd maor niks van Wolmet vernomen?

(Lobberig ontkennend. Bessie tegen Jaap.)

As je nou in waarheid hart veur d'r hebbe, hoe ken je 't den toch in 's Heeren naam uitstaon?, die onrust... wat d'r met d'r is... Ik, die nooit van 't Eiland of 'eweest bin, ik zou temet wel gaon.

JAAP:

As ze me roept, dàn kom ik... dan zel ik komme, al moet ik tusschen de ijsschossen deur vaore en in noodweer, maor aors niet, aors niét.

(Stilte.)

LOBBERIG:

Wil je 'n tas koffie, Memme?

BESSIE

(staat op, schudt haar hoofd):

Nee, ik gaon weg!

(Tegen Jaap die met haar mee wil gaan.)

Nee, mijn heb je niet te vergezelschappe, ik weet de weg slaopend...

(Bij de deur.)

Of is 't om 't reisgeld mit de spoor dat je niet wille? Dat ken je van mijn krijge.

JAAP

(smartelijk):

Och nee... née Bessie,

niet om 't geld!, hoe ken je dat denke...! Net of mijn de onrust niet verteert, of ik m'n tanden niet op mekaar moet bijten... die lange aovende, die nachte...

(Wendt zijn gezicht af. Bessie draalt nog even, dan schokschouderend af.)

Zevende tooneel.

Pieter, Lobberig, Jaap.

JAAP

(na stilte, knoopt zijn halsdoek vast, gaat naar de deur, bromt schorrig):

G'naovend Peet.

LOBBERIG

(loopt achter hem aan):

Blijf nog 'n beetje, toe... den zel ik 't vier opstoke, den zel ik je 'n tas koffie intappe...

(Strijkt over zijn arm.)

Trek je dat toch niet an van Bessie... over dat reisgeld, ik weet ommers beter...?

(Jaap draalt, zwijgt. Op straat de klompestap van een man, en de luchtige tred van een vrouw uit de stad. De voordeur gaat open. Een mannenstem mompelt wat, een vrouwestem antwoordt. De buitendeur valt weer toe, en de kamerdeur gaat open. Wolmet komt binnen.)

Achtste tooneel.

Vorigen, Wolmet.

WOLMET

(in chique winterkleeding, coquet hoedje op, heeft in elke hand een kleine koffer, en taschje en pakje onder de arm. De anderen sprakeloos van ver-

bazing. Wolmet gewild-opgewekt):

Nou, als jullie dáar niet van opkijken, kijken jullie nergens meer van op! Daar ben ik! Dag!

(Zet de koffers neer met een smak, gooit tasch en pakje op de tafel, geeft zonder aandacht ieder een hand.)

Hoe is 't met Vader? Wat is 't koud, hè?

JAAP:

Bin je 't waarachtig?

WOLMET:

Daar kan ik voor instaan.

LOBBERIG:

En... en hoe bin je hier 'ekomme?

WOLMET:

Met 'n vliegmachien en 'n heele bus met cente. S-s-st ging 't in vijftien tel uit en thuis van China naar Mérken!

(Licht zonder vroolijkheid.)

Nee hoor, ik kwam maar doodgemoedereerd met de schuit van Piet Appel, Piet van Keesie van Saime, Piet lag net te Monnikedam... O, 't kan 'n mensch zoo meeloopen in de wereld, hè? Dus ik hoefde niet in de Doele te slapen, 't Was daar toch ook 'n saaiie piereboel. De hôtelier van honk, en natuurlijk niet een logé...

(Trekt haar handschoenen uit en haar mantel, zet haar hoedje af. Ze heeft een zeer wereldsch toiletje aan, en page-haar. In groote verbazing staren de drie anderen haar aan.)

LOBBERIG

(stroef):

Wat kwam je nou doen?

WOLMET:

Ik kwam om te blijven.

(Sprakelooze verwondering. Lobberig en Jaap kijken van elkaar naar Wolmet. Wolmet met pathos.)

Ik zeg maar: Oost west, thuis...

(of ze zich plotseling

bedenkt)

is 't ook zoo lekker niet.

(Hangt haar goed op aan een kram in het schot, trekt een stoel bij tafel. Tegen Lobberig.)

Heeft U wat te drinken?

(Neemt moe plaats.)

LOBBERIG

(bedremmeld):

Brood ook? 'n Plak mik?

(Wolmet gebaar van weerzin. Lobberig schenkt voor ieder koffie in. Ze gaan allen zitten bij de tafel.)

Maor zeg nou toch d'r 's, wat is je wedervaore?, heb je ongenoegen 'ehad met...?

WOLMET

(snel):

Ja.

JAAP:

Bin je uit je betrekking.

(Wolmet knikt.)

En blijf je hier nou tot je weer 'n aore dienst hebbe?

WOLMET:

Nee, ik blijf voorgoed.

LOBBERIG:

Tot je trouwe?

WOLMET

(koeltjes):

Ik trouw niet.

LOBBERIG:

Wat nou?, gaot je huwelijk niet deur?

(Wolmet schudt van neen.)

Is dat dan nou in 't kort ofespronge?

(Wolmet ontkennend.)

En dat vertel je nou pas? Waarom heb je ook in gien maond 'eschreven? Wij waore in duizend vreeze.

(Wolmet antwoordt niet.)

Wie het er dan nou 't leste woord in 'esproken?

WOLMET

(onverschillig):

Allebei tegelijk. En per brief. Ja, dat trof aardig.

(Trommelt met de vingers op de tafel.)

Maar schei nou uit over Erkelman. 't Is de moeite niet waard.

(Schokschoudert.)

Hij geloofde brieven die ze hem schreven over me, náamlouze brieven... 't was al lang niet wat 't weze most met ons.

JAAP

(in gedachten):

En Minke, dié wist alles...

WOLMET

(onverschillig-schokschouderend):

Denkelijk van m'n chef uit de lunchroom. Ze waren dikke vrienden. Hij was 'n beste klant...

JAAP

(knikt of hij iets begrijpt):

Uit die eerste dienst had je niet weg moeten gaan.

WOLMET

(plukt aan een strik van haar japon):

Och, 't was daar ook zoo akelig saai. Afijn dat weet je misschien?, al maar breien, kousen breien voor de heidenen en borstrokken voor als ze bekeerd waren en niet enkel meer 'n bossie veeren droegen.

LOBBERIG:

Wil je dan nou weer in Mèrker?

(Wolmet steekt haar lippen wat vooruit, knikt.)

En je hebbe niet iens meer lokke?

WOLMET:

Dan koop ik er 'n paar.

JAAP

(hoofdschuddend):

Hoe meer of je daor nou teuge in praote, Peet, hoe meer drijft ze deur om te blijven.

WOLMET:

Dag Jaop! En hoe staot jou 't leven man? Ik heb jou niet al te vaak gezien, as ik op 't Eiland kwam. Waar zat je toch altijd?, kroop je weg?

JAAP

(verlegen en fier tegelijk):

Ik bin nog nooit weg'ekropen veur 'n mensch...

LOBBERIG:

Maar nou zonder malle praot, je hoore hier eigenlijk niet meer thuis in de omgeving,
je zelle je niet meer kenne schikke....

JAAP:

'n Edelkarper onder de panhaoring.

WOLMET:

Dat is beter dan 'n edelkarper onder de edelkarpers, want dan kom je zoo niet uit...

(Kijkt naar Pieter die zonderling zit te mompelen en gebaren maakt.)

En Vader, hoe is 't met die...

LOBBERIG

(legt vinger op de mond):

Wou je vroeg gaon slaope nao je reis?

WOLMET

(verschrikt):

Nee niét slapen! Ik kàn niet...

(Bedwingt zich.)

Ik wil lang opblijven in 'n stoel bij 't vuur.

(Rilt, proeft van de koffie en zet die walgend neer.)

LOBBERIG:

Maor wàt wil je dan hiér nou, waor...

WOLMET

(drukt het hoofd in de handen):

Hou toch 's effe stil, Moeder.

LOBBERIG

(zwijgt een oogenblik):

't Is maor, je moet 's effe bedenken: midden in de winter, 'n skraole tijd, jij bin 't rijk 'ewend, en wij...

WOLMET:

O, bedoelt U dat? Nou, ik zal je geld geven Moeder. Je elke week vooruit betalen.

Ik - ik kom hier

(probeert te lachen)

ension.

PIETER

(staat op):

En waar is die bus mit cente nou?, die centebus...?

LOBBERIG

(geeft hem vermanend een duw, praat er over heen):

Minke, die is hier pas 'eweest, en dut most ik je van hem geven.

(Reikt pakje aan.)

WOLMET:

'n Mutsekant? Dat is de eerste vriendelijkheid op 't Eiland, 'n Echte kant

en wat 'n mooi patroon. Dat is toch aardig.

LOBBERIG

(onrustig):

Hoe is Minke achter je aadres 'ekomme...?

WOLMET:

Van Vader... voor 'n gulden.

LOBBERIG

(woedend gebaar naar Pieter. Stroef tegen Wolmet):

Waarom heb je dat nooit 'ezeid? En hoe kon hij weten dat je weer in Mèrker zou gaon...? En... en hij wist nòg meer as hij zee...

WOLMET:

Daar begint 't weer. En ik ben toch zoo moe...

(Leunt met hoofd tegen de stoelrug.)

Eenlijk zoo'n Eiland! Eenlijk....

(Triest met gesloten oogen.)

Hè stook de kachel toch wat op. 't Is zoo koud hier. Ik zal 't wel betalen.

(Lobberig stookt de kachel op.)

JAAP

(schuw-vriendelijk):

Wil ik je stoel bij de haard zette?

(Wolmet knikt, staat langzaammoe op, neemt plaats bij de haard, Jaap schudt in gedachten triest zijn hoofd, ziet vol deernis toe.)

LOBBERIG

(vriendelijker):

Ik zel thee veur je zette, thee daor hou je meer van, is 't niet waor?

(Zachter.)

Maar mijn moet je de cente geve, en hem niet!

(Met hoofdgebraar naar Pieter.)

Hij is er niet mee vertrouwd.

WOLMET:

Nee... och, ik blijf niet.

(Als Jaap heen wil gaan, tegen Jaap.)

Kom hier ook wat bij de kachel zitten, en praat 'n beetje... 't kan niet schelen waarover, als ik maar niet hoeft te antwoorden.

(Schuift dichterbij het vuur. Jaap)

gaat tegenover haar zitten, bij de tafel staan Lobberig en Pieter.)

LOBBERIG

(met tersluiksche aandacht voor Jaap en Wolmet):

Ik mag nog wel d'r 's effe bij Bessie gaon kijke, of die al onder de wol leit... die ouë ziel, den zel ik haor metien vertelle van Wolmet. En den loop ik ook nog effe deur nao Klaos en Neele.

(Houdt Pieter een kwartje toe. Zacht.)

As je meegaone...

(Pieter knikt, doet een das om zijn hals, zet zijn pet op.)

Dàt krijg je bij Bessie.

(Pieter wil het haar uit de hand grijpen.)

Nee, bij Bessie.

(Pieter knikt, gaat naar het portaal, trekt zijn klompen aan. Lobberig tegen Jaap en Wolmet.)

'k Bin met 'n half uurtje weer w'rom, hoor, effe nao Bessie kijke.

(Wolmet leunt met gesloten oogen achterover in haar stoel. Jaap knikt. Lobberig sluit met een lange blik op hen beiden de deur. Pieter en Lobberig af.)

Negende tooneel.

Wolmet en Jaap.

JAAP

(als voor zichzelf):

Praote dat heb ik nooit zoo makkelijk 'evonden.

WOLMET

(opent de oogen):

Laat ik dan maar 's vragen: wat denk jý nou van me?

JAAP:

Dat je 'n rijke daome bin, en dat je morgen veur dag en dauw weer verdwenen binne...

WOLMET:

Och rijk! Dat ben je hier zoo gauw. En verdwijnen... dat is ook nog niet zoo makkelijk als 't wel lijkt...

(Bedenkt zich.)

Wat doet Vader raar, hè?

JAAP:

Dat verlore geld zit hem maor in z'n hoofd...

(Een stilte.)

En Neele heb dat nou weer met Lowetje, met d'r oogies, ze zien 't donker in.

WOLMET:

De menschen hier op 't Eiland zien alles donker in.

(Nadenkend.)

En Neele... Neele denkt natuurlijk dat God op haar kind verhaalt wat zij met haar oogen uitgericht heeft!

(Lacht triest.)

Dàn zouën hier méer kinderen met brillen moeten rondloopen!

(Stilte. De wind gaat donkergrommend door de straat. Wolmet luistert.)

Wat 'n stilte hier toch... enkel de wind...

(Kijkt om naar de vensters, droomerig.)

Ik weet precies hoe morgen 't uitzicht wezen zal, 'n witte weg, en witte bruggetjes en witte huizen, en verder niks, heelemaal niks.

(Drukt haar handen ineen onder haar kin. Stilte.)

JAAP

(buigt meer naar haar over):

Wat is dat vreemd, jij veur goed terug. Ik heb 't wel d'r 's 'edroomd, en dan lachte ik mezelf uit, as ik wakker wier, dan zee ik: nou dat ken je net begrijpe...

(Vouwt zijn vingers stijf te zamen.)

Maor je blijve ook niet.

WOLMET

(of ze het niet hoort):

Dat zel vreemd wezen als ik weer in Marker ben, en dan moet

ik me ook weer meer toeleggen op de Marker taal. Ik heb dag an dag moeite gedaan om 't af te leeren, nou moet ik weer dag an dag moeite doen om 't aan te leeren, zóo blijft 't werk in de wereld.

JAAP:

Je zelle wel weer weggaon.

WOLMET

(schudt mistroostig het hoofd):

Nee, ik heb beloofd...

(Breekt af).

Daar an de vaste wal ben ik niks, en hier - hier ben ik 't prinsesje van 't Eiland.

(Haalt poederdoosje uit haar taschje, bedient er zich coquet van.)

Hoe vind je me kleur?

JAAP

(stil ontzet):

't Is 'n zonde.

WOLMET:

Zònde? Wel nee! In geen van de tien geboden staat: gij zult geen poeder gebruiken.

JAAP:

Heere-heere...

WOLMET

(wijst naar hem):

Jou zouën ze in de stad 'n onderhoudend jongmensch noemen.

(Jaap zwijgt.)

Wat denk je nóu van mij?

JAAP

(heftig):

Ik denk d'r van dat je Wolmet niet meer binne. Wolmet van 'n paor jaor terug, ònze Wolmet.

(Stilte. Wolmet zakt onderuit in haar stoel, slaat het eene been over het andere, fluit een beetje. Jaap smartelijker.)

Wat hebbe ze met je 'edaon daor guns?

(Stilte. Wolmet fluit zachtjes door.)

Ik weet wel dat ik maor 'n onbeleerde lompe kerel bin, dat ik...

WOLMET

(hartelijk invallend):

Ja, laten we 't

nou 's over jón hebben, hè? Je bent met Mao van dikke Lijsie, hè? Piet Appel zei 't vanavond.

JAAP

(zonder heftigheid):

Ikke?, dan loog Piet Appel. Ik bin met gien mensch! Ik leer...

WOLMET:

Nou om je de waarheid te zeggen: Piet vertelde 't ook niet. Ik gooide maar 's 'n schelvissschie uit... Och, je moet toch ergens over praten.

(Stilte.)

Wat wou je zeggen?, je leert...?, talen?

JAAP:

Wat?, nee gien taolen. Ik vergaor nog wat theoretische kennis uit de boeken over zeevaortkunde en veur de rest...

(hij stokt, Wolmet vragend)

blijf ik vrijgezel... denkelijk!

WOLMET:

Ik ook, absoluut!

(Ze geeuwt, tuurt peinzend in het vuur; probeert te neuriën, maar wordt telkens heesch, schraapt haar keel, kucht, neuriet weer door. Jaap staat plotseling op, en loopt met groote stappen naar de deur. Wolmet zielig.)

Jaap!

(Hij blijft staan of hij vastgegrepen wordt.)

Ga je kwaad bij me vandaan?

JAAP

(afgewend):

Kwaod?

(Gesmoord.)

Ik wou... wou dat ik 'ebleven was in die leste sturm, dat ik je nooit zóó 'ezien had.

(Wolmet komt kleintjes naast hem staan, probeert te praten, maar kan niet, trekt hem aan zijn mouw, wijst lief-uitnoodigend naar zijn stoel bij het vuur. Jaap weifelt.)

WOLMET

(haperend):

Met wie moet ik dan wat praten, als jij weggaan, Jaap?

(Jaap blijft

weifelend staan, een voet op de stoelsport, een op de grond, elleboog op de knie.)

WOLMET

(ziet haar gezicht in de spiegel. Zacht):

Ik zal 't afwasschen.

(Gaat naar de keuken, laat de deur open, men hoort haar plassen. Jaap opent schichtig-vlug haar koffertje dat op tafel staat, kijkt er in. Schuw-dralend komt Wolmet de kamer weer in, haar gezicht is nu schrill-wit, ze heeft donkere randen om de oogen, loopt op Jaap toe.)

Lijk ik n ou heelemaal niks meer op vroeger, Jaap?

(Jaap kijkt op, schrikt als hij haar gezicht ziet, vergeet te antwoorden. Wolmet triester.)

Nee h e?, toch niet...?, och nee... en wat wou ik hier ook? Hier hoor ik niet meer en daar niet... nergens... En ik zei nog bij me zelf, onder 't terugkomme: als ze nou weer zoo akelig hebberig teuge je doen en niet  en vrindelijk woordje zeggen, dan moet je je dat niet zoo erg antrekken, want Jaop van Noome Kao is er  ok nog. En ik dacht nog... ik dacht... Jaop daar zel je 'n goeie kammeraod an hebbe... Maar... maar dat was toch 'n vergissing, 'n erge vergissing. Jaop zei: je binne onze Wolmet niet meer. Nou d an is d'r ook niks meer hier, en waar ik dan blijven moet...

(Stokt, snikt.)

Alle sterren uit, Jaop,  lle sterren uit...

(Jaap bij haar, heeft gebaar of hij haar omvatten wil, bedwingt zich, stoot tegen het koffertje aan, bedenkt zich even.)

JAAP:

Alle sterre uit?, en je Bijbel heb je toch

nog?

(Haalt het Bijbeltje uit de tasch, wil er in bladeren.)

De Apostel Johannes zegt...

WOLMET

(springt op, rukt het hem uit de handen):

Geef hier, er... ligt wat in... 'n portret...

(Drukt het Bijbeltje tegen zich aan.)

JAAP

(somber):

Jao... dan ken ik wel...

(Mompelend af.)

WOLMET

(staart hem na, kijkt om zich heen in de leege kamer, de wind steekt op, het naargeestig geluid maakt haar trieste verlatenheid grooter, ze slaat het Bijbeltje open, kijkt op het portret en snikt het plotseling kreunend uit, valt neer in stoel bij de kachel, prevelt in groote smart):

Guus... Guus...

Gordijn.

Derde bedrijf.

Het tooneel stelt voor een tamelijk groote ouderwetsche Markerkamer, zoldering met dikke balken, wanden met porseleinen en koperen sierschotels, platen in lijst, enz. Het raam is breed, heeft heldere, kleine ruiten. Er hangt een ringgordijn voor en een opengeschoven ondergordijntje.

De vensterbank staat vol met planten in aarden potten. In de linkerhoek bij het raam gramoffoon op kastje. Daarboven aan de wand, rekje met boeken, er naast een kalender, daaromheen foto's. Wat verderop een kleine geslepen spiegel en een oude Friesche klok.

De ouderwetsche schouw rechts, midden in de zijwand heeft tegels met Bijbelsche voorstellingen, heugel met vuurpot, doofpot, enz. Rechts van de schouw het pronkbed, links er van, kabinet met bekers, kommen, portretten, waaronder een vrij groot portret van Neele, ook een foto van Wolmet.

Midden in de linkerzijwand is de gewone bedstee. Er voor hangt een ouderwetsch-gebloemde doek, voor beide bedsteden staan uitgesneden bankjes.

De tafel is bij het raam geplaatst, boven de tafel hangt een vergulde olielamp met gebloemde peer. Bij de tafel en hier en daar langs de wand stoelen met biezen matten, bij het raam pluchen vouwstoeltje met helgekleurde zijden kussens. Onder de tafel een

dikke witte mat, de vloer is verder onbedekt en glimmend bruin geveerd.

Vooraan in de linkerzijwand deur naar het portaal, in het portaal ladder naar de zolder. Achter in de linker zijwand deur naar de keuken.

Door het venster heeft men uitzicht in een nauwe straat, men ziet eenige paal-woningen. Er gaat nu en dan een Marker visscherman voorbij met een haringnet over de rug, of met bos talhout onder de arm en oliekruik in de hand. Ook lopen er af en toe een paar breiende vrouwen door de straat, vrouw met brood-mand, enz.

Als het gordijn opgaat zitten Wolmet en Jaap, aan de gedekte tafel, na het middagmaal. Wolmet eet niet meer, Jaap neemt nog een hap, van het bijna-volle bord, schuift het dan van zich weg, legt vork neer. Ze kijken nu en dan tersluiks naar elkaar, turen dan weer naar buiten.

Het is een zonnige voorjaarsdag.

Wolmet is in Markerkleederdracht. Haar lokken zijn kort en dik. Ze draagt het witte vrouwe-kapje met breede fijne kant, maar om haar hals niet het staande zwart-wollen boord van het hemd, ook geen doekje, en op het rijglijf onder de donkerblauwe rok van laken niet de breedmakende rollen. Haar bouw heeft gloeiende tinten, 'het stuk' op haar boezel is helder rood en wit geruit, ze draagt coquette muiltjes en fijne zwarte kousen. Jaap is in gewoon net Marker-opknapperspak.)

Eerste tooneel.

Wolmet, Jaap.

JAAP

(schraapt zijn keel):

'n Bezondere mooie dag, hè vrouw?

WOLMET

(kijkt uit):

Ik zien er niks geen bezonders an, net as gister, as eergister, as vergange week...

JAAP

(of hij het niet hoort):

Net as 't mooi wordt op 't Eiland moet je als vaorensman weg...

WOLMET:

Nou, ik wou dat ik 'n vaorensman was.

(Jaap kijkt haar triest aan. Wolmet droomerig.)

Verweg... telkens wat anders zien, strijen met de zee en de wind, te keer gaon teugen de storm...

JAAP:

Dat is aors zoo mooi niet, as je d'r midde in binne, temenste...

(schraapt zijn keel, wendt zijn gezicht af)

as je nog an je leven hechten...

WOLMET

(triest spottend):

En dat doen ik natuurlijk.

(Jaap laat het hoofd op de borst zinken. Stilte. Wolmet komt overeind.)

JAAP

(zacht):

We moeten nog danken.

(Wolmet zakt weer terug op haar stoel. Jaap buigt zijn hoofd, vouwt de handen. Wolmet kijkt rond in de kamer, gaapt. Springt dadelijk overeind, als Jaap opkijkt en neemt met vlugge driftige gebaren de tafel af, rammelt met de borden en vorken.)

WOLMET

(spottend):

Jij ete ook niet na' dat je geld hebbe.

JAAP

(antwoordt niet, tuurt):

Zoo'n paor vrije dagen an de wal binne toch gauw om.

WOLMET

(als daareven):

Vin' je?

(Jaap kijkt haar armeljk aan. Ze doet of ze er geen erg in heeft, spreidt een bontwollen kleejde uit over tafel, zet er een vaas op, legt het kleejde op de gramphoon terecht.)

En dat ding

(wijst naar gramphoon)

wil ik toch ook nog 's verruilen voor 'n Nieuw Edison, die moet veel mooier wezen, maar ook veel duurder.

JAAP

(sloom):

Heb je gelijk an.

WOLMET:

Dat vind ik ook.

(Kijkt op de kalender.)

En 't duurt natuurljk nog wel 'n maand eer de vreemden komme.

(Zucht zwaar.)

JAAP

(als zoeven):

Ja meskien

WOLMET:

Ja misschien!

(Lacht smadelijk.)

En misschien ook niet!

(Gaat zitten op stoel tegenover hem, gaapt. Jaap somber. Buiten lichte stappen. De klapdeur gaat open, de kamerdeur. Op de drempel, heer in blauw pak, met witte trui, platte blauwe pet, witte schoenen.)

Tweede tooneel.

Jaap, Wolmet, 't Hooft van Sterrenburch.

WOLMET

(springt overeind):

Meneer 't Hooft! Wat 'n verrassing! Kom U nou al op 't Eiland?

(Steekt hem beide handen toe.)

't H.v.S.

(knappe jonge man, heeft een plat pakje onder de arm, drukt hartelijk Wolmet's handen, knikt vroolijk):

Ja, zulk heerlijk voorjaarsweer... we zijn er maar 's op uit gegaan. Trouwens we zijn de eenigsten niet, er komt nog 'n jacht aan.

WOLMET

(levendig):

En hoe maakt U 't?, en bent U er pas?, pas gekomen...?

't H.v.S.

(laat met een drukje haar handen los):

Ja! De schuit ligt amper vast.

(Beschouwt haar, knikt.)

Je ziet er patent uit, hoor. Wangen als rozen...

(Wolmet lacht, Jaap gaat grimmig verzitten, 't Hooft van Sterrenburch knikt komischvriendelijk tegen hem, praat luchtig in verdoken jool tot Wolmet.)

En tref ik nu ook je man thuis...? Verleden zomer, weet je wel?, toen had ik geen enkele maal...

(weifelend)

't... 't genoeg...

WOLMET

(schuchter aarzelend):

Ja, dit is hem nou.

(Tegen Jaap.)

En dit is nou Meneer 't Hooft... waar ik wel 's van praatte... die al jaren op 't Eiland komt.

(Jaap knikt stug.)

't H.v.S.

(grappig-beleefd tegen Jaap):

't Doet me veel genoeg U te mogen ontmoeten...

(Nadert hem. Wolmet gebaart achter de rug van 't H.v.S. tegen Jaap dat hij opstaan moet. Stuursch en onwillig komt hij overeind, 't H.v.S. steekt hem joviaal de hand toe.)

Laten we vuisten, Vader!

JAAP

(geeft norsch-aarzelend een hand):

Ik hiet Jaop Schipper

't H.v.S.

(jelig met kleine buiging):

't Hooft

van Sterrenburch.

(Kucht.)

Aangenaam kennis te maken.

(Korte stilte, ze laten elkaars hand los.)

Heel aangenaam.

JAAP

(probeert te glimlachen):

Och... dat moet Meneer zoo gauw nog niet zegge, je kenne nooit vooruit wete, of 't wel zoo erg aangenaom is...

('t H.v.S. lacht vermaakt, maakt gebaar of hij die woorden wegwuift. Wolmet kijkt geërgerd naar Jaap.)

't H.v.S.

(stil vermaakt):

Eigenlijk heeft u gelijk!

(Vleiend.)

U neemt de dingen nog al curieus op, geloof ik?

JAAP

(als daareven):

Curieus?

(Haalt de schouders op.)

Ik verstaon gien Engelsch...

(Neemt pruim uit zakje tabak.)

't H.v.S.

(schiets in een lach. Jaap kijkt donker op hem neer; schokschoudert, 't H.v.S. keert zich als volkomen op zijn gemak naar Wolmet, houdt het pakje in de hoogte):

En ik heb ook wat voor je meegebracht, kun je raden wàt?

(Wolmet schudt blij-verwonderd het hoofd. Hij geeft haar het pakje.)

Nou maak dan maar open...

WOLMET

(doet het vlug in benieuwdheid. Er komt een platte doos uit het vloeit. Ze licht het deksel op, en een laagje houtwol, buigt lachend voorover):

'n Gramfoonplaat!

(Leest prevelend de titel. Verwonderd.)

Dat is die plaat waar we 't vergange... verleden zomer over gehad hebbe, die step...

(Pakt zijn handen.)

Hebt u dat altijd

nog onthouën? Hoe is 't mogelijk! Ik dank u nog wel héel èrg vriendelijk. Wat is dat aardig van u, wat áárdig.

(Jaap staat er onbeholpen bij, de armen slap langs het lijf. Hij keert zich wat af, kijkt over zijn schouder naar hen.)

Kom u nou vanavond ook?, de hééle avond? En dan 'n beetje vroeg? Kom u brood eten?

(Jaap beweegt zich ongeduldig-geërgerd.)

'k Heb nog 'n fijne bus zalm in huis en 'n blikje sardientjes...

't H.v.S.

(heeft wat koesterends in de stem):

Ook zonder sardientjes en zalm kom ik dolgraag, hoor.

(Jaap dezelfde beweging.)

WOLMET

(met jolig sprongetje):

Afgesproken!

't H.v.S.:

Dan probeeren we de plaat ook 's, hè?

(Lacht.)

WOLMET

(slaat de handen met een klap ineem, knikt gretig):

En zalle we dan 's kijke of ik 't steppen nog niet verleerd heb... Ja?

't H.v.S.

(kijkt haar diep in de oogen):

Graag!

(Praat luchtig tot Jaap.)

Dus dan ziet u me vanavond weer opduiken... als u er niets tegen heeft?

(Lacht. Jaap zwijgt, 't H.v.S. snel.)

Tot ziens dan! Tot ziens!

(Jaap groet niet terug. Wolmet doet 't H.v.S. uitgeleide. Ze praten nog even gedempt in het portaal, lachen onderdrukt. De deur blijft open. Jaap doet snel stap naar de deur, bespiedt hen, maakt nijdig gebaar. Wolmet keert, na luide groet, jolig terug).

Derde tooneel.

Jaap, Wolmet.

WOLMET

(komt opgewonden de kamer in, let niet op Jaap):

Wat bar aardig van Meneer 't Hoofd...!

(Neuriet, neemt het kleedje van de gramfoon.)

Nou moet ik die plaat toch eerst 's eve hooren...

(Windt de gramfoon op, zet de naald op de plaat. Dansmuziek weerklinkt. Wolmet wiegelt zachtjes heen en weer op de maat, glimlacht met gesloten oogen, buigt het hoofd wat achterover. Op het beun komt een buurvrouw, ze kijkt gichelend naar binnen, keert zich om, wenkt iemand. Jaap ziet het plotseling, is dan met een paar groote stappen bij de gramfoon, zet de plaat vast, doet het deksel met harde bons dicht. Wolmet opent in sprakelooze verbazing de oogen. De buurvrouw op het beun langzaam af.)

JAAP

(stroef):

Op 'n aore keer de rest maor... as 'k weg bin, morg...

WOLMET

(staart hem nog even zwijgend aan, bouwt dan verbolgen na):

'n Aore keer de rest maor!

(Stampvoet.)

Ordebewaorder! Cipier!

JAAP

(zacht):

Heb je dan niet 'ezien, dat Jannik van Klaosie van Griet bij ons nao binne keek? En dat ze nog 'n aor wonk ook...?

WOLMET:

Wat kenne mij de menschen schelen?, en... en...

JAAP

(triest):

Wat ken ik je schelen, is 't niet zoo? Of ik d'r al vergeten bijzit in 'n hoek 'edouwd...

WOLMET:

Ik zel voortaan met je pronken! Ik zel je op 'n schotel zetten in 't midden van de taofel...

(Jaap driftig gebaar, zwijgt toch, loopt met groote stappen door de kamer heen en weer. Ze volgt hem met de blik. Spottend.)

Miskende echtgenoot! Martelaor!

(Praat gedempt, doch stampst bij elke zin een keer op de vloer.)

Maor venaovend kòmst Meneer 't Hooft! En er wòrdt meziek 'emaakt! En we dànsen ook 'n keer...

JAAP

(met barsche stelligheid):

Nee! Ik wil 't niet! Ik ken 't niet verdraoge.

(Kijkt haar aan, blijft staan. Hortend.)

De leste dag dat ik thuis bin, de leste aovend veur 't uitvaore...

WOLMET

(trekt met de schouders):

Wat zou jij dàn willen doen? De klaogliederen van Jeremiao lezen?

(Hetzelfde gebaar.)

Meneer 't Hooft dâ-'s 'n aordige man, dié weet altijd aordige dingen te vertellen, hij...

JAAP

(haperend invallend):

Hij... hij dee' in 't ooglopend vrij teugen je. Ik heb 't wel 'ezien daor net!

(Verbeten heftig.)

En ik ken 't niet aanzien! Ik ken niet! Zeg nou zelf, stel je dat nou ook d'r 's veur de geest: wat dat is veur 'n man...

WOLMET:

Och...

(Schokschouderend.)

Je kàn niet...

(Heftiger.)

Je wíl niet! Dat is 't. 't Beetje genoeg dat ik heb, dat wil je me ook nog ofneme...

(Snikt.)

Ik heb spijt... spijt as haor op me hoofd, dat ik met jou... met 'n

Mèrker...

(Stampvoet.)

Hoe bin ik er toe 'ekomme, waarom heb ik me jou laote anpraote van Memme, wat dee' ik toch terug op dat ellendige Eiland?

JAAP

(moeilijk):

Je hadde 'n kammeraod van noode... je was bang van 't leven en van...

WOLMET

(snel invallend):

Jawel! En 'n kammeraod kon je niet wezen...

JAAP

(zwaar ademend):

Die aore... die heeren die met je danse, kenne die wel kammeraod met je wezen?

WOLMET

(knikt hoonend):

O, jaloerschheid komt er ook nog bij!

(Jaap vragend. Wolmet fel minachtend.)

Ja, ik ken juillie Mèrkers! Zoo'n heele bus zalm venaovend, hè?, en 'n blik sardientjes, en misschien 'n glas wijn... Heb je 't al op'erekend?

(Jaap zwijgt triest. Wolmet in al grootere opwindung.)

Denk maor niet dat ik zel leven as Mem. De vrekkingheid van Tao daor heb ik genoeg van 'ezien! Ik weet te best hoe Tao 'esturreve is.

(Met hevige grijpgebaren.)

Hier m'n geld! Kom niet an m'n geld!

JAAP

(baloord ontkennend):

Dat is niet waor, niet waor. Ik heb an gien geld 'edocht, allien an jou...

(Zacht, schor.)

Je binne ommers meer veur me, as alles op de wereld?

WOLMET:

En daarom vergal je me leven zoo... Je ken 't niet aanzien dat ik 'n beetje plezier heb...

JAAP

(uitbarstend. Hij praat met gesmoorde stem):

Heb ik dan niet àlles an'ezien?, 't heele jaor lang? Ook as je 's nachts over de vloer liepe, en stil kreative... en 'n pertret uit 't kabinet haalde...

(Wolmet verschrikt)

't pertret van 'n man... wie z'n naam ik niet weet...

WOLMET

(heftig):

Spion!

JAAP

(droef):

Nee, ik bin gien spion! Ik mòst 't wel zien ommers...? En ook dat je die Merkerkaomer begonne... om ofleiding te hebbe, om hèm te vergeten... en je kenne 't niet... je kenne hem-daor niet vergeten.

WOLMET

(schuw):

Dat is alles 'elogen!

(Ze ontmoet zijn blik.)

't Is laog van je om me dat te zeggen.

(Snikt, kreunt.)

O, ik haot je, ik haot je! Ik wou dat je weggong, liever vedaog dan morgen.

(Schreit.)

JAAP

(leunt op een stoel-rug):

Ik wil wel gaon, huil dan niet... Ik wou d'r ook niet over beginnen.

(Wrijft met hand over zijn voorhoofd.)

Ik had 't in me wille opsluite... ik wou je gien zeer doen. Ik... ik zou je gelukkig wille zien, al kostte 't ook m'n... m'n... leven...

WOLMET

(heftiger snikkend):

Och gaon toch weg, hoe eer hoe liever...

(Wrijft met haar boezel over haar gezicht, wil naar de buitendeur.)

JAAP

(tracht haar tegen te houden):

Wolmet, lao-we zóo niet van mekaor gaon! Gaon niet kwaod bij me vedaon. Geef me 'n hand! Je

wete niet... 't ken veur 't lest wezen.

(Wolmet houdt haar handen op de rug, gaat langs hem heen naar de buitendeur. Jaap:)

Kan je me zoo laote gaan?

WOLMET

(hard):

Jao, ik...

(Gaat.)

JAAP

(doet nog een stap achter haar aan, roept in het portaal):

Wolmet? Wolmet?

(Buitendeur valt toe.)

Vierde tooneel.

Jaap.

JAAP

(diep ademend):

Jao... wat moet je me dan haoten.

(Staat nog even stil, loopt dan verbijsterd door de kamer, leunt tegen de wand, staart een oogenblik voor zich uit, strijkt met mouw over de oogen, gaat langzaam het portaal in, ladder op. Even is het tooneel leeg.)

Vijfde tooneel.

Neele.

NEELE

(komt binnen, opent de keukendeur):

Bin je hier?

(Kijkt rond, hoofd om de deur.)

Ook niet! Dat meraokel is ook nooit thuis, altijd de hort op...

(Roept in het portaal aan de trap.)

Waor zit je Wolmet? Wolmet, bin je daor?

(Roept met hand aan de mond, gerekt.)

O, Wolmet...

(Jaap komt van boven.)

Zesde tooneel.

Neele, Jaap.

JAAP

(heeft schoenen aan, hoed op, das om de hals, draagt plunjezak, knikt verlegen):

Bin jij daar?

NEELE:

Waor moet jij nao toe?

JAAP: 'k Gaon opstappe!

(Zet plunjezak neer.)

NEELE:

Opstappe? Je hebbe toch nog 'n volle dag?

JAAP

(als vroolijk):

Ik gaon passiesieren te Amsterdam.

NEELE

(verbaasd):

Met Wolmet?

JAAP: Nee.

(Stilte.)

'k Gaon met kleine Kees Kaors z'n schuit, hij het me gustermiddag al 'evraogd of ik zin had om mee te gaon.

NEELE

(argwanend):

En waor is Wolmet?

JAAP:

Ik denk bij Mem.

NEELE:

Je denke...? Wel nunnik, daor is ze niet. Ik kom d'r net vedaon.

(Scherp.)

Maor d'r legge boeiers in de haoven.

(Jaap doet of hij iets bekijkt aan zijn schoenen.)

Onienigheid?

JAAP:

Hoe dat?

NEELE:

Zij weg, jįj weg.

JAAP:

Ik gaon aors wel d'r 's meer weg.

NEELE:

Maor niet zoo...

JAAP

(smartelijk):

Niet zoo...

(Gaat naar het raam, kijkt uit.)

NEELE:

Dus hurrie?

(Jaap zwijgt.)

'n Kraoi die Wolmet, 'n stekelvèrreke...

JAAP

(schudt zijn hoofd):

Juillie begriipe d'r niet.

NEELE:

Wij begriipe d'r niet! Maor jij bin ziende blind. Ik heb 't nog nóóit zoo bij'eweund. Inplaos dat je haor d'r 's fiksch op d'r nommer zette, verdraog je alles maor. Ze doet net wat ze wil. Onderkleere as 'n daome! 'n Hemd zonder beffie! Wie hèt 't ooit beleefd! Wat fesoendelijk minsch draogt d'r nou 'n hemd zonder beffie? En niet iens 'n ruigie het ze an! Is dat 'n bedoening! 'n Mèrkerin zonder ruigie, op ferweele petoffels, mit veur dag en dauw d'r dierste mus op die ze het...! En ik - ik most 't Klaos niet leveren, dat ik zóo met de heeren was, zoo openlijk weg... daor hij bij zat...

JAAP:

Och, die kleeren, wat geeft 't?, en veur de rest...

NEELE:

't Geeft zóovéul dat ze hier nou rondloopt as 'n naogemaakte Mèrkerin, as 'n vrijgeest...

JAAP

(schudt zijn hoofd. Down):

Och raos toch niet zoo...

(Kucht, strijkt over zijn oogen.)

Wees jij maor liever blijd dat jouw Lowetje weer beter wordt...

NEELE:

Jao! Dat bin 'k ook. Wat gnappe d'r oogies op, hè...?

JAAP

(kijkt telkens het raam uit, praat met eentonige, vlakke stem):

Ze zag me guster al uit de verte. En toe holderdebolder vloog ze nao me

toe op d'r hulfte. Noome Jaop, zee ze, heb je nog 'n boel centjes in je beursie?, en binne die niet meraokel zwaor in je zak...?

NEELE

(slaat haar handen ineen):

Wat 'n aopie! Hoe komt ze d'r op? 't Is 'n rakker... Allien die blauwe bril, dat staot wel raor...

JAAP

(kijkt al onrustiger uit):

Nou beter raor..... dan dat ze d'r gezicht most missen.....

NEELE:

Weljaot! Maor om nou nog d'r 's op Wolmet terug te komme...

(Stokt.)

JAAP

(haalt zijn beurs uit zijn zak, geeft haar een gulden):

Die is veur Lowetje.

NEELE:

Dat is te erg, veuls te erg!

(Steekt de gulden vlug in haar zak.)

Nou den zel ik je maor bedanke, Jaop.

(Drukt hem hartelijk de hand.)

En God zegen je, behouwe thuiskomst maor weer.

(Hij wendt het hoofd af, knikt verstrooid, luistert naar buiten. Neele kijkt bij de deur nog eens naar hem om.)

JAAP

(voor het raam, met flauwe stem):

Zeg ze allemaol van me gedag, Neele, m'n Tao en Bessie, en Wolmet.

NEELE:

Het Wolmet je niet iens gedag 'ezeid?

(Jaap antwoordt niet. Neele gehaast.)

Je gaone toch nog niet daodelijk?

JAAP

(moeilijk):

Niet daodelijk....

(Neele snel af.)

Zevende tooneel.

Jaap.

JAAP

(hij loopt langzaam door de kamer, kijkt rond. Neemt Wolmet's portret van de wand, haalt het achter het glas vandaan en steekt het bij zich. Blijft in gedachten staan turen, leunt diep-ademend tegen de wand, luistert. Heft telkens bij een naderende stap in gretig verwachten het hoofd op. Maar als de schreden voorbijgaan, laat hij moedeloos het hoofd weer zinken. Stilte. Ineens vermant hij zich, neemt plunjezak op, maar smijt die meteen weer op de grond, gooit zijn hoed er boven op, doet een paar onzekere stappen, valt dan geknield neer, bij het bankje voor de bedstee, drukt zijn hoofd tegen de bank aan, bidt. Ineens droevig-beslist staat hij op, neemt plunjezak op de rug, werpt nog een laatste lange blik de kamer in, mompelt):

Veur 't lest...

(Snel af.)

Achtste tooneel

Lobberig, Neele, Minke.

NEELE

(komt jachtig voor Lobberig binnen):

Jao, hij is al weg! Hij is weg!

(Lobberig in de kamerdeur. Neele heftig.)

Zou je nou zoo'n frommes niet an mosterd knijpe? En nergens te vinde, bij Bessie niet, in de boeiers niet, ik heb 'elooopen as 'n kieft.

(Minke komt voor het raam, kijkt in.)

LOBBERIG

(in de kamer, ze is sterk verouderd en

in de rouw):

Waor ken ze den nou zitten?, heb je ook bij Babbetje van Pietje 'ekeken?, en bij...

(Blijft ineens steken, ziet Minke. Hij schiet in een lach, komt de kamer in, zet zijn koffer neer. Ironische begroeting. Neele gaat weer naar buiten, blijft voor het raam staan, kijkt, hand boven de oogen, zoekend rond.)

MINKE

(triumfantelijk tegen Lobberig):

D'r man gaat varen, hè?

(Lobberig knikt stuursch.)

Ik tref 't.

LOBBERIG

(bij hem, schor-soebattend):

Maok me toch niet ongelukkiger as ik al bin... Gaon hier vedaon, de wereld is groot, d'r binne zat gnappe vrouwlui, heinde en veer...

MINKE:

Hier vandaan gaan? Ik denk er niet over!

LOBBERIG:

Hoor 's, je kenne die gouën knopen van Pieter veur niks van me krijge, die mooie diere knopen, waor je zoo op gebrand wasse, en die paor ouë vreemde geldstikke van me man... as je den maor weggaone... as je den maor niet meer hier over de vloer komme.

MINKE:

Och mensch!

(Lacht spottend.)

Wolmet is bepaald wel erg gelukkig getrouwd... dat je zoo ongerust over haar benne...?

(Buiten voor het raam, praat Neele met Wolmet. Wolmet lacht.)

Wat 'n mooi vrouwtje is ze toch, zoo fijn.

(Wil naar buiten.)

LOBBERIG

(houdt hem vast):

Maak haor nou toch 't hoofd niet op hol met gekke praotjes...

(Minke

rukt zich los.)

Bin je niet te vermurreve?

(Minke jolig ontkennend. Hij vergeet zijn koffer, gaat naar buiten, praat met Wolmet. Lobberig komt er bij staan. Ze draaien haar allebei een beetje de rug toe. Wolmet knikt een paar maal toestemmend, groet vriendelijk, gaat dan met Neele naar binnen. Minke en Lobberig blijven nog op het beun staan, spreken stil-heftig met elkaar. Minke doet telkens of hij weggaan wil.)

Negende tooneel.

Neele, Wolmet.

WOLMET

(komt pratend binnen):

Je konne toch wel denke, dat ik bij Babbetje zou wezen?

(Glimlacht spottend.)

Zei Jaop dat allemaol?

NEELE:

Woord veur woord, en zeg ze allegaor gedag en...

WOLMET:

wat 'n kemedie!

NEELE:

Kemedie?

WOLMET:

Dacht je nou wezenlijk dat hij wèg gong?

(Rustig, zeker.)

Hij komt gien vaom buiten de haoven.

NEELE:

Jaowel! Nou òf ie! Hij miende 't.

(Pakt Wolmet bij de arm.)

Haol hem terug. Gaon nao hem toe, nou ken 't nog.

WOLMET

(schudt het hoofd):

Hij het jou zeker z'n nood 'eklaogd?

NEELE:

Hij - mijn? Hij klaoge! 'n Man zoo as

je er nog niet ien op de duizend antreffe zelle... Toe haol hem w'rom, of wil ik?

WOLMET

(schudt van neen. Somber):

Als hij zóo wegvaoren kan, dàn zoo waor as ik leef, is hij mijn man niet meer.

NEELE

(triest hoonend):

Weduwvrouw!

(Op het beun praat Lobberig met dreigend opgestoken vinger. Minke lacht er om, kijkt om zich heen op de grond, gaat weer naar binnen. Lobberig ziet triest-bekommerd naar hem om, dan bedrukt en aarzelend af.)

Tiende tooneel.

Vorigen, Minke.

MINKE:

Wat me nog nooit gebeurd is... nou zou ik warempel me koffer vergeten!

(Neemt die op, knikt tegen Wolmet.)

Dus dat is afgesproken, hè?, dan kom ik strakkies...?

(Wolmet knikt verstrooid. Minke aarzelend op de drempel.)

Zal ik je 'n beetje gezelschap houen nou je man varen is...

NEELE

(met een schok):

Is hij al vaoren?

MINKE

(haalt zijn horloge uit):

'n Dik kwartierterug... was hij al buiten de haven... Toevallig zag ik hem, met zijn plunjezak, in de schuit stappen... 'k heb hem nog effe nagekeken, hij zag zoo wit as 'n vadoek...

(Kijkt onderzoekend naar Wolmet.)

WOLMET

(gooit haar hoofd achterover; haar armen hangen slap neer; ze knijpt haar handen tot vuisten. Diep ademend):

Ja - nou - je komt dan wel...?

(Draait zich om naar het raam. Minke knikt, dan vriendelijk-groetend af.)

Elfde tooneel.

Wolmet, Neele.

NEELE:

Wèg! Nou wat zee ik je?

WOLMET

(verstikt):

Dan maor! Kan je zien hoeveel hij met me op het!

NEELE:

Dat het iederien 'ezien, 't heele Eiland. Je bin wat over de tong 'egaon!

(Wolmet knijpt haar handen ineen, zwijgt toch, met hooghartig gebaar. Neele komt stap dichterbij.)

En het hij ooit 'n mond open 'edaon over je omgang met die heere allemaol? Het hij ooit wat 'evraagd over die twee jaor an de vaste wal?, over je kennissen daor?

(Stap dichterbij.)

Over 't geld dat je mee 'enomen hebbe?

WOLMET

(heftig):

Praot jij nog hoe ik an mijn geld 'ekomme bin? Waor heb jij 'n huis van laote zette?, 'n stiènen huis?, reken me dat d'r 's veur...?

NEELE

(schichtig):

Wat mien je daor mee?

(De voordeur gaat open, 't Hooft van Sterrenburch komt de kamer in.)

Twaalfde tooneel.

Vorigen. 't Hoofd van Sterrenburch.

't H.v.S.

(gehaast groetend):

Ik kom je even zeggen: er is 'n kennis van me gekomen: De Jongh, weet je wel?, De Jongh van Westerhoven met z'n jacht. We gaan vanmiddag zeilen, dus...

(haalt lachend zijn wenkbrauwen op)

de boterham met zalm vervalt.

WOLMET

(na korte stilte, stroef):

De vrienden gaan voor.

't H.v.S.:

't Spijt me wel, dat 't zoo treft... maar ik kan er niet goedschiks af. Enfin, dan misschien de volgende week... als er geen dames meekomen.

(Kijkt zoekend rond, doet of hij in Neele geen erg heeft.)

WOLMET

(strak):

Zoekt u hier wat, Meneer 't Hoofd?

't H.v.S.:

Ik ben m'n pijp kwijt geraakt, en nu zou 't kunnen wezen, dat ik die zoeven heb laten liggen...

(Loopt vrijpostig rond, kijkt op allerlei onmogelijke plaatsen.)

WOLMET

(zoekt mee):

U rookte niet toe' u hier kwam, meen ik...?

(Ze blijft telkens in gedachten stil. Neele staat onbeweeglijk toe te zien.)

't H.v.S.:

Rookte ik niet?, jawel toch...?, tenminste... ik dacht 't bepaald...

('t H.v.S. als verbaasd.)

Gerechte hemel!, daar staat nog 'n vrouw! Gemorgen vrouw. Ik heb jou meer

gezien. Ik ken jou, vrouw: Jaopikkie van Jaopikkie van Jaop, is 't niet?

(Neele gichelt.)

WOLMET

(wrevelig):

Schei u nou uit met gekheid maoke...

't H.v.S.:

Uitscheiden? Ik ben nog niet eens begonnen.

(Kijkt naar Neele.)

Nee, nou dacht ik toch werkelijk dat daar enkel 'n Markervrouwecostuum hing, en nou Jandorie de gek, staat er 'n allemachtige lieve vrouw in.

NEELE

(glimlacht geveleid):

Jij hebbe de gaove van 't woord, meneer Hooft... Jao wezenlijk, ik moet zegge, je binne 'n aordige praoter.

't H.v.S.

(maakt buiging):

Maar wat is Wolmet stil?

(Keert zich naar haar om.)

Kind, je kijkt zoo zuur als 'n gemarioneerde haring. Toch geen scènetje gehad met manlief?

(Wolmet zwijgt.)

Hij was ook niet erg spraakzaam, wel?, en hij...

NEELE

(snel invallend):

Jaop? Daor is nóoit veul praot an 'eweest...

WOLMET

(critisch):

Er kan soms ook wel d'r 's te veul praot an iemand wezen...

't H.v.S.

(knipoogt tegen Neele):

Zeer zeker! Zeker!

WOLMET

(critisch):

Daar hoeft u niet bij te pinken.

't H.v.S.

(geeft haar een duwtje, lacht):

Ik pink altijd, 'n zwak van mijn oogleden, ik heb er al wat 'n pillen en poeders voor ingenomen, maar de dokters kunnen er niks aan doen...

(gelaten)

gebaar)

ongeneeslijk...

(Geeft Wolmet weer een duwtje.)

Zeg, ik wou je opperhoofd, voor de dag van morgen, wel wat milder stemmen. Lust hij sigaren? Waar hangt hij eigenlijk uit?

WOLMET:

Op zee.

't H.v.S.

(huppelt jolig):

Op zee! Is hij wèg?, en dat zeg je nou pas?, dat is nou ook...

(ziet Wolmet's betreffend gezicht, verandert snel, op toon van beklag)

'n wanbof.

(Tegen Wolmet.)

Kom dån vanavond bij mij aan boord... zal ik zorgen dat ik tegen 'n uur of acht, halfnegen, terug ben van m'n zeiltocht. Dan kan je mijn Edison 's hooren.

(Wolmet aarzelt, 't H.v.S. doet of hij zich bedenkt.)

Maar gaat 't eigenlijk wel, nou je man...

WOLMET

(kijkt uitdagend naar Neele):

Ik stoor me niet an de menschen.

't H.v.S.:

Dus afgesproken?

(Wolmet knikt.)

Prachtig! Maar m'n pijp is er niet. Dan moet ik toch 'n andere zien te krijgen. Verkoop je ook pijpen, Wally, ma chérie?

WOLMET

(lusteloos):

Nee, op 't oogenblik niet...

(Kijkt in gedachten naar buiten.)

NEELE

(haastig):

Ikke wel!, 'n trúúp! Kalken, stienen, houten, lange, korte, dikke, dunne...

't H.v.S.:

Jij hebbe eveneens de gaove van 't woord! Jij krijge de klandizie.

(Knikt veelbeteekenend tegen haar; maakt gebaar van: gaan we nu dadelijk?, wijst op Neele, op zichzelf en de deur.)

WOLMET

(keert zich om, ziet het):

U kan gerust wel luid-op vragen, Meneer 't Hooft, of m'n zuster met u meegaat.

NEELE:

Mensch, hij wonk de rook van z'n segaor weg.

WOLMET:

Van de sigaar die hij niet rookt.

(Wendt zich af.)

't H.v.S.

(met iets van gêne):

Nou enfin, waar woon je, Vrouw Jaopikkie?, op welke boulevard?, en wat is je
wijknummer?

*(Ze wisselen blikken met elkaar; 't H.v.S. gebaart, dat hij wachten zal buiten de deur. Wolmet ziet het
in de spiegel.)*

NEELE:

Ik weun op Frankrijk. Ken je dat buurtje?

't H.v.S.

(met spot-grimas naar Wolmet):

O, dat zal wel gaan... En je hebt vanzelf 'n etalage?

(Neele knikt gichelend.)

Tot straks dan Jaopikkie! Dag maasies!

(Heeft geen oog van Neele af.)

Bonjour Wally! Da-ag!

(Werpt Neele een kushand toe. Wolmet knikt niet, maakt minachtend gebaar. 't H.v.S. af.)

Dertiende tooneel.

Wolmet, Neele.

WOLMET

(na stilte):

Gaon nou met hem mee, hij wacht ommers?

NEELE:

Wel nunnik! Hij wachte op mijn? Hoe haol je 't in je hoofd?

WOLMET

(minachtend):

De spiegel was 'n verraoder. Ik zag alles wel.

NEELE

(schrikt):

Steekt er wat in dat ik hem 'n pijp verkoopen wil?

WOLMET

(lacht hoonend):

'n Pijp verkóopen!

NEELE

(woedend):

Belialskeind! Kat-aos! Jij wille meer wezen dan ik, hè, de prinses van 't Eiland! En jij en ik en wij allegaor, wat zouen we meer veur de heeren wezen, dan 'n verzetje?

(Wolmet hooghartig gebaar. Neele aapt dat na.)

Dat ken je! Jij met je hooge hart! En wat het al je groosheid op'eleverd...! 'n Mërker weuningkie en 'n Merker man.

(Wolmet hooghartig glimlachje. Neele woedender.)

En de lieve Heer zel weten wat jij uit'ericht hebbe, die twee jaor an de vaste wal. Daor praot je nooit niet over.

('t H.v.S. gluurt door het raam naar binnen.)

WOLMET

(droef en trotsch):

Daor an de vaste wal heb ik 'n man 'ekend die meer woord was dan juillie allemaol, dan 't héele Eiland...

NEELE

(nijdig spottend):

Zoo! Maor die kostbaore man an de wal, die het je toch maor niet 'etrouwd? En waarom niet as 'k vraoge mag...?

WOLMET

(driftig):

Och gaon toch weg, jij! Wat doen je hier...?

NEELE:

O, wijs je me de deur? Nou ik gaon al. En ik mag lijen dat God 'n meraokel an mijn doet, as ik ooit weer 'n bien over je drumpel zet.

(Trekt haar muilen aan in het portaal, opent de voordeur, en botst haast tegen Lobberig op.)

Mot je hier wezen?, nou dat tref je dan bijzonder. Medam ceman voe perlee is met d'r verkeerde bien uit bed 'estapt.

(Lobberig antwoordt niet, Neele gaat naar buiten. Voor het huis praat 't Hoofd van Sterrenburch met haar. Ze lachen, gaan het venster voorbij. Neele kijkt nog triomfantelijk naar binnen, 't H.v.S. kijkt enkel naar Neele. Beiden af.)

Veertiende tooneel.

Wolmet, Lobberig.

LOBBERIG

(komt met zorgelijk gezicht de kamer in, praat met beverig-dunne zenuwstem):

Heb je Jaop toch zóo gaon leite?, zonder gedag?, keind toch...

(Gaat moe zitten, wrijft in haar handen.)

WOLMET

(stroef maar zacht):

Dat is mijn zaak, Mem.

(Loopt door de kamer. Ziet opeens het glas zonder portret aan de wand. Blijft er bij stil.)

LOBBERIG

(zuchterig):

't Begroot mijn, dat is zuiver waor, Jaop, zoo'n goeie vent, 'n man uit duizenden...
As... as mijn 't geluk te beurt 'evalle was, dat ik 'n man van zijn keliber 'ekrege had,
dan... dan zou ik 't Opperwezen op m'n bloote knieën 'edankt hebbe.

(Wolmet mokkend gebaar. Lobberig schudt tobberig haar hoofd.)

En laot nou net die Minke arreveere...

WOLMET:

Dat is waor ook! Hij komt 'n tas

koffie bij me haole het hij 'ezeid, nou dan heb ik tenminste nog één beschaofd mensch om mee te praoten.

(Gaat in neerslachtige houding tegenover Lobberig zitten, armen op de tafel.)

LOBBERIG

(onrustiger):

Praote met Minke?

WOLMET:

Wat zeg je dat benauwd? Hij is de clera niet.

LOBBERIG

(friemelt aan haar halsdoek, haar bouw):

Hij is erger. En komt die man dan nou allien bij je?

WOLMET:

Wat is dat veur praot?, hier komme toch vaok genog bezoekers allien zou ik denken?

LOBBERIG:

Maor Minke! Die aore minsche ken ik niet - maor Minke...!

(Plooit zenuwachtig aan de zoom van haar boezel.)

Je weete toch dat hij meer op je 'esteld is, dan recht-uit deur de beugel ken?

WOLMET:

Dan is hij ook de ienigste nog niet.

(Wrokkig.)

Hij is 'n tijdpasseering veur mijn, zoo as ik dan meskien weer veur aore...

(Lobberig schuift ongedurig heen en weer op haar stoel. Wolmet peinzend.)

Maar erger dan de clera zei je, waarom nou...?

LOBBERIG

(knijpt haar handen te zamen):

Sluit je deur veur die man! 'n Ofgezant van de Duivel! 'n Ronselaor veur de hel...

WOLMET:

As je me den eerst d'r 's zee: waarom?

LOBBERIG

(schuw, moeilijk):

Jao, dat zel ik ook wel, dat zei ik...

(Strijkt beverig over haar knieën. Onderdrukt.)

Die man... die heb 'k al me levensdaogen 'emeden, as 'n pestelentie... hij is ien van de veule dienaors die de Booze op 't Eiland stiert...

(Peinzend.)

Hij het me wat 'esard... heel vroeger, en nou weer, de laoste tijd, pàs nog, hij zee, hij zou je wel krijge, en niet omdat hij zooveul van je hiel'... die liefde was al lang over'ebeterd, zee hij, maor uit wraak...

WOLMET

(triest):

Dat moet hij dan maor 's probeeren.

(Nadenkend.)

Maor waarom uit wraak...?

LOBBERIG:

Omdat ik... ik hem dwars 'ezeten heb, toe' hij met je verkeere wou.

WOLMET:

Jao, en waarom dee' je dat dan? Je haote Minke, dat heb ik al jaoren terug 'evoeld.

(Onverhoeds.)

Je hebbe wat ergs met hem 'ehad, hè Mem?, en - en dat staot in verband met geld?

LOBBERIG

(knikt):

Dat doet àlles op de wereld

WOLMET

(gedempt heftig):

Nee, nee, niet waar! Niét àlles!

(Bedwingt zich.)

Maor vertel nou, je zeeë van heel vroeger...?

LOBBERIG

(toestemmend):

Toe' had ik 't zwaorder as nou. Ik heb gebrek 'eleeën keind, met puur geld, in de of'esloten lao van 't kabbinet. 'n Honger, 'n kou, en veur me zelf... dat was tot daor an toe, ik was 'n taoie spijker, maor

veur de keindere... Ze wiere al schraol 'eboren, drie heb ik d'r weg zien draoge...

(Leunt met de ellebogen op de knieën, omvat met de handen haar hoofd.)

Huillie oogen, die zien ik nog, die zel ik altijd blijven zien... die gnokkende oogen... die booze oogen....

(Kreunt.)

En 't was toch mijn schuld niet dat ze dood 'egaon binne, maor - maor allien van je Tao.... De jongens, ze grepen, as d'r 'n enkele maol 'n braodje was, de heete visch reeuw uit de pan... Hein, je broer van wie nooit meer 'epraot wordt, die is kwaod de deur uit'elooopen, kwaod van honger, en nooit heb ik hem weer'ezien: die zelfde reis is z'n troller 'ebleven... Wat dät is.... wat dat is veur 'n Moer....

(Wiegelt in smart heen en weer.)

M'n heele leven lang heb ik rouw om hem 'edraogen. 't Was zoo'n goeie jongen,

(snikt)

zoo'n goeie jongen. En as hij zoo in de aovend - we mogge in die tijd nóóit gien lampie branden van je Tao - as hij zoo in 't donker op z'n mondharremonica speulde, den kwamme de traone in je oogen, of je wouë of niet... dan was 't net of hij van alles klaogde, van alles... wat 'n minsch niet onder woorden brenge kan.

(Tracht zich te beheerschen.)

Maor nao die slag... toe' dat hij 'ebleven is... ik heb nooit meer kenne zinge, in de kerk ook niet, nee, en as aore lachte dee' 't mijn zeer an me hart... En toch

is 't mijn schuld niet 'eweest, dat 't zóo 'egaon is. Ik heb 't eten uit mijn eigen mond 'espaord, om 't huillie te geven. Maor je Tao...

(gedempt, somber)

in de dag van 't groote gericht... z'n keindere zelle hem anklaoge bij God...

WOLMET

(huiverend):

Stil Mem, stil... zeg nou... wat er was...

LOBBERIG

(toestemmend):

In die daoge, kwam de Verzoeker in de gedaonte van 'n engel des lichts... en laoter... elke keer weer as de nood op z'n hoogst was, as 't waoter tot an de lippen kwam... Ik kon geld krijgen, veul geld... warme kleere, vol-op eten...

WOLMET

(ademloos):

En heb je dàt an'enomen Mem?

LOBBERIG

(schudt het hoofd):

Nee, ik heb de Duivel nóoit 't oor 'eleend...

(Wolmet verlicht.)

Ik heb hem nooit gien voet 'egeven, door God's genaode heb ik hem wederstaon... hem en al z'n inblaozingen...

WOLMET

(strijkt met de rug van haar hand over haar voorhoofd. Zucht):

Hè gô'dank maor...

(Korte stilte.)

En die man... was dàt...?

LOBBERIG

(knikt):

Minke, jao zeker. En 'n strijd as ik 'evoerd heb...

(beverig handgebaar)

om de keindere allien, de keindere die honger hadde...

(Stil, heftig.)

En die landhaoi, die deur'epekeldde doogeniet, die rammelde maor met zijn riksaolders...

(Kijkt strak naar Wolmet.)

Maor nooit - nooit heb ik me 'ewonnen geven.

WOLMET

(ontmoet haar blik. Kort zwijgen. Dan zacht en smartelijk verbaasd):

Docht je soms... dat ik dāt wel zou doen? Docht je dat hij vat op mijn zou hebbe met z'n geld?

(Lobberig buigt haar hoofd, zwijgt. Wolmet heftig.)

Mem, waarom denk je dat?, waarom Mem?

LOBBERIG

(aarzelend):

Omdat je zoo aors terug'ekomme binne, zoo wereldsch, zoo - zoo vreemd... Je bidde ook niet meer veur je eten, en 's aovends niet veur je slaope gaone...

WOLMET

(verward, triest):

Veur me ete, nee, maor mit enkel traone ken je óók wel bidde Mem, docht je dat God gien traone verstaot...?

LOBBERIG:

Jao... jaowel... maor... och laot ik d'r recht veur uitkomme... Keind, ik heb 't wel honderd maol in de mond 'enomen... en as ik bij je was, dan durfde ik weer niet... Maor - maor dat geld dat je mee'ebrocht hebbe van de vaste wal...

WOLMET

(gesmoord):

Daor wil ik niet over praote Mem, nou niet...

LOBBERIG

(of ze het niet hoort):

Zoo'n boel geld... 'n kaptaol. Je konne 'n neringkie beginne... alles koope waor je hart behaogen in schepte... meubeltjes, schuttels,

(wijst op gramoffoon)

die meziekdoos...

(Wolmet wil iets zeggen, Lobberig houdt dat tegen met een handgebaar.)

En ik weet... ik wéét secuur... d'r is bij Jaop ook vaak op an-'ebold... om je daor 's over uit te vraage, maor Jaop...

WOLMET

(drukt haar handen tegen haar ooren. Verstikt):

Hou stil van Jaop...

LOBBERIG

(doorpratend):

Maar Jaop zee altijd: nee, ze het daor geld verdiend as waoter, met d'r hooge loon, met d'r fooien...

WOLMET:

Nou dan!

LOBBERIG

(schuchter):

Maor ik... ik met me ervaoring, ik heb wel 's aors 'edocht...

(Wolmet kijkt fel op. Lobberig ziet het niet.)

De verlokking van 't geld, die... die hebbe juillie allemaol mee'ekregen van je Tao.... daorum....

WOLMET

(knijpt haar handen tot vuisten. Gesmoord):

Mem, zel je nou stil wezen, Mem...

LOBBERIG:

Ik heb me al te lang stil 'ehouën. Ik móet 't nou zeggen, dat geld... omdat 't zoo'n boel is... dat bezwaort mijn al 'n jaor lang...

(Beverig vermanend.)

De Booze leit wel d'r 's gouën valstrikken, me keind, en z'n klemmen en voetangels die bin als 't waore met zij en ferweel 'evoerd.

(Knikt.)

D'r bin wel wijzer minsche in 'n val 'eloopen... en om'ekocht met geld en mooie dingen,

(steekt nadrukkelijk een vinger op)

en of'ekocht...?

WOLMET

(prevelt):

Ofgekocht?, òfgekocht...?

(Krimpt ineen. Plotseling met smart en boosheid.)

Nee,

Mem! Schei uit nou, Mem! Maok me niet alles kepot... dat kleine beetje dat ik nog over' 'ehouë heb, dat iene lichtstraoltje...

(Staart voor zich uit, kreunt.)

Nee, nou is 't al weg... 't is al stik...

(Droef-klagend.)

Mem, Mem... waarom heb je dat 'edaon?, wat heb ik je in de weg 'elegd?

(Buigt haar hoofd achterover tegen de stoelrug, snikt.)

LOBBERIG

(schrikt op):

Keind, keind, heb ik je zooveul smart an'edaon...? Wat... wat mien je met stikkend 'emaakt...?

(Wil opstaan en zakt weer terug in de stoel. Langs het venster gaat Minke of hij sluipt. Hij kijkt lacherig in en schrikt, komt dralend binnen. Wolmet wendt het hoofd van hem af.)

Vijftiende tooneel.

Vorigen. Minke.

MINKE

(zet zijn koffer neer, kijkt van de een op de ander. Wijst nijdig naar Lobberig):

Heb jij haar soms voor mij gewaarschuwd?

WOLMET

(kijkt verwezen op, prevelt met ijle stem):

Niks noodig, man.

MINKE:

Eerst zal je me toch zeggen of zij...

WOLMET:

Nee man, niks noodig.

(Hij blijft verbijsterd staan.)

Vort... weg...

MINKE:

Jaag je me als 'n hond van je deur?

WOLMET:

Jao

(Knikt.)

Vedaog... vedaog...

(met schreilach)

jaog ik iéderien van de deur...

MINKE

(woedend):

Wat 'n poehee! En dat voor zoo'n ofgesabbeld zoetigheidje van...

WOLMET

(schokt of ze geslagen wordt):

Ik praot met jóu niet man...

MINKE

(razend):

Nee, je kon beter praten met die keurige Meneer Hagens, jouw lieve vrindje van de vaste wal, dat... dàt sujet... als je man daar 't fijne 's van afwist...

(Lobberig gebaar van schrik.)

WOLMET:

Je hebbe nou Erkelman niet voor! Jaop?, die zou met naomlooze brieven zijn pijp opsteken.

MINKE:

Ik zou 't d'r wel 's op willen wagen....

(Lacht nijdig.)

En het hij je nog bepingeld op - op de losprijs, Menéer Hagens?

WOLMET

(down, geslagen):

Ik zal aostonds dweilen waar je 'estaon hebbe...

MINKE

(woedend):

Die toon past wel bij jou!

(Wolmet snik-lacht, knikt. Minke heftiger.)

Ik zou je kennen vernietigen als ik wou, hier op 't Eiland, je náam...

WOLMET:

M'n náom!

(Tracht te lachen.)

Vernietigen? Wat is er nog over om te vernietigen? Als je nog wat vinden kan, gaon je gang...

(Ze kijken elkaar een oogenblik aan.)

Gaon je gang...

(Minke boos-mompelend af.)

Zestiende tooneel.

Wolmet, Lobberig.

LOBBERIG

(na een kort zwijgen, halfuid):

Dat heb je goed 'edaon zoo, hij kon niet teuge je op...

(Wolmet kijkt duister en strak voor zich uit. Lobberig draait zenuwachtig aan een slip van haar boezel.)

As nou over 'n week of vijf je man weer w'rom komt, dan...

WOLMET

(met vage stem):

Die komt niet weerom...

LOBBERIG

(verschrikt sussend):

Wel jao, jaowel... Dat denk jenoumaor, je binne van streek, blijf niet de heele dag allien, laot Neelekomme...

WOLMET:

Die komt hier niet meer, dat het ze vervloekt...

LOBBERIG

(ontsteld vragend):

Wat is dàt nou?, wat... wàt...?, nou maor den heb je je Memme nog.

(Stilte. Lobberig gedempt-vertrouwelijk.)

Ik vat 't nou wel allegaor, jao, ik heb 't nou 'evat... Maor ik zel zwijgen as de dooien in de graoven. Gien minsch zel van mijn hooren dat er wat 'eweest is daorgunter...

(Knikt droef, haar stem beeft.)

Ik was toch niet zoo veer bezijen de waarheid, ik docht 't wel, en waarom wier je nou zoo kwaod zoo pas...?

WOLMET

(prevelt verbijsterd):

Bezijen de waarheid?

(Omvat haar voorhoofd.)

En kwaod? Wat is dat?, kwaod bin je as 'n aor 'n scheur in

je kleeren maakt of 'n vlek in je bouw....

LOBBERIG

(bevreemd en onrustig):

Dat is nou toch gien antwoord...?

(Stilte. Wolmet beweegt de lippen en maakt een vaag gebaar of ze in haar gedachten met iemand praat. Lobberig onrustiger.)

Toe zeg nou wat... doen niet zoo zunderbaor.

(Troostend.)

Bij God is genaode...

WOLMET

(met hand aan haar voorhoofd):

Wat... genaode...?, waarveur genaode...?

(Ze kijkt naar de plaats waar Minke gestaan heeft, alsof hij er nog staat. Prevelt.)

'n Sujet?, nou dat is je haot man, dat is je klinkklaore haot, dat liég je man, as dat waor was...

(Kreunt, schrikt meteen weer op, strijkt over haar gezicht. Ontmoet Lobberig's blik. Heftig.)

Hij loog!

(Lobberig zwijgt, buigt haar hoofd. Wolmet heftiger.)

Mem, hij loog, 't is niét waor Mem.

(Lobberig buigt dieper haar hoofd. Wolmet zacht in groote smart.)

Mem... Mem geloof je 't niet?, jij ook niet, Mem?

LOBBERIG

(schichtig):

Over die... die Meneer Haogens heb je 't ook nooit 'ehad...

WOLMET

(gedempt-heftig):

Stil! Ik wil niet dat jij z'n naom noeme, ik wil 't niet...

LOBBERIG:

Nou - goed. Maor Minke die zee...

WOLMET

(vreemd ijl):

't Zelfde wat m'n Memme zee...

LOBBERIG

(argwanend):

Je sprakke hem toch niet teuge... pas...

WOLMET

(praat door):

Ik ken toch wel valsch van echt onderscheien?

(Kreunend.)

't Was niet slecht...

LOBBERIG

(forsch met aandrang):

Ik heb ook niet 'ezeid van slecht. Ik heb 't woord niet in de mond 'ehad. Ik heb nooit 'edocht...

WOLMET:

Dat ik slecht was....?,

(triest)

maor wèl veur geld te koop! Och...

(wiegelt haar hoofd als in pijn)

alles heb je me of enomen, nou heb ik niks meer,

(al zachter)

niks... niks...

LOBBERIG:

Wat praot je toch in raodsels?

(Angstig.)

Zóo lijk je op je Tao... Hou je zinne bij mekaor, me-keind. Ik...ik wou je enkeld maor laote zien, wie je veur hadde an Minke...

(Staat stuntelig op.)

Blijf nou niet allien, gaon met mijn mee, nao Bessie.

(Wolmet schudt haast onmerkbaar het hoofd.)

Ik moet nou weg, Bessie helpen, Bessie wacht op mijn.

(Bij Wolmet.)

Keind, bin ik te hard 'eweest?

(Wolmet zwijgt.)

Jao, ik ken me woorden niet zoet as honingzeem maoke, dat heb ik nooit 'eleerd...
maor as ien mensch 't goed met je veur het, dan is 't je Mem - je Mem en Jaop...

*(Wil haar hand vatten. Wolmet komt langzaam overeind, doet een stap achteruit. Wil haar omvatten,
Wolmet ontwijkt haar schichtig.)*

Wat is d'r nou?

WOLMET

(ijl):

Ik... ik wil allien wezen. Ik bin heelegaor pijn, ik... ik ken haost niet denke. Laot me
allien. Vedaog heb ik ommers

iederien van de deur 'estuurd...?

(Smartelijk.)

Gaon jij nou ook...

(als Lobberig weer op haar toekomst, luider in weerzin)

nee, raak je... je slechte dochter niet an, gaon wèg...

LOBBERIG

(ontzet en wankel bij de deur):

Je stiere mijn weg?, mijn stier je óók weg...?

(Wolmet staat van haar afgewend, staart als naar onzichtbare verschrikkingen. Lobberig zeer bedroefd onder het weggaan.)

Me keind toch... me erme keind...

(Moedeloos af.)

Zeventiende tooneel.

Wolmet.

WOLMET

(blijft nog even klein en gedoken staan, ademt diep en benauwd, kijkt schuw rond in de stilte, gaat dan schichtig door de kamer, trekt een la van het kabinet open, haalt onder een stapeltje goed een Bijbeltje weg en neemt er een portret uit, bekijkt het met gretige aandacht, houdt het eerst op een afstand, dan al dichterbij. Leunt als duizelig tegen de kast aan. Praat met een kleine schorre stem):

Nee, 't is niét waar, hè Guus, niét waar, 't is 'elogen...

(Knikt.)

Nou vallen ze allegaor op me an, Guus... allegaor... En nou is 't weer zoo ienlijk... as toe' ik pas terug'ekomme was op 't Eiland... Willen wij... nou weer saome wat praote, Guus... wij saome... van vroeger...?

(Vlak bij de buitendeur een vlugge

mannenstap. Wolmet laat Bijbeltje en portret vallen in de open la, kijkt op. Guus Hagens komt binnen.)

Achttiende tooneel.

Wolmet, Guus Hagens.

GUUS HAGENS

(de 'Heer in de trui' uit het eerste bedrijf, in uiterlijk bijna niet veranderd, kijkt glimlachend de kamer in, ziet Wolmet):

Aha...

(Laat de buitendeur op een kier open, de portaaldeur heelemaal, blijft op de drempel staan.)

WOLMET

(even onbeweeglijk, dan zich vastgrijpend aan een stoel, de tafel, komt voetje voor voetje dichterbij, het hoofd vooruitgestoken, in haar kleine stem een groot verlangen):

Guus bin jį daor?, bin je daor nou wezenlijk? Is dat mogelijk?

(Blijft staan, strijkt met haar arm over haar gezicht.)

Nee, nou droom ik toch niet? Maar waarom zeg je niks, Guus?

(Steekt de handen uit.)

GUUS

(eerst glimlachend, dan afwerend, legt vinger op de mond, praat snel):

St... st... pas op, ik ben nu mijnhéer Hagens, niet zoo opgewonden...! Ik kwam je even zeggen, we zijn hier met 'n schuit vol lui, m'n vrouw inclus, en we komen hier bij jou ook allicht, om je Marker home te bezichtigen, maar denk erom: we kennen elkaar niet hoor!, ik heb je nooit eerder gezien.

(Grimas.)

Ik ben maar even vooruitgelopen om je dat te zeggen.

WOLMET

(haar uitgestoken handen zakken, ze stamelt):

Maor - maor wat praot je nou toch allegaor, nooit eerder...? En je vrouw...? Maor ze wist 't toch van ons?

GUUS

(schiet in een zachte hikkende lach):

Och malle meid!

(Kijkt door de deurkier, keert zich weer om, nerveus-jolig.)

Ik weet al alles van je, zeg. Dat je nu Vrouw Schipper heet en 'n oud-Marker home hebt en zoo'n soort van affaïretje 's zomers in nagemaakt antiek en 'n Marker visscherman.

(Minzaam.)

Blij dat je zoo ferm van wal gestoken bent, maareh... je denkt er dan wel om, hè?, aanstonds, dat je je door niets verraadt als m'n vrouw er bij is...

WOLMET

(verbijsterd):

Ik... ik vat 't niet, je zei toe'...

GUUS

(nerveus-ongeduldig):

Nu ja... tóen...

(Lacht al weer.)

WOLMET

(beverig onthutst):

Heb jij - jít me dan voor'elogen, Guus?

GUUS:

Gelogen! Dat is zoo'n groot woord!

(Zucht jolig.)

WOLMET

(prevelt in ontzetting voor zichzelf):

't Was niet echt waor, niet wezenlijk waor...

(tegen Guus)

maar dan al 't aore ook niet, dat je zoo'n boel verdriet hadde en zoo ongelukkig was, en... en dat je zóo van me hield...?

GUUS

(weifelend):

Och ja, toch wel, tóen... Het Prinsesje had mij dadelijk te pakken... en

toen die toevallige ontmoeting hè, in je lunchroom...

(Schokschoudert.)

Maar ja, wat wil je, 't is al weer zoo'n tijd terug, hè?

WOLMET

(drukt haar handen tegen de borst, praat met afgebroken stem):

Dus allegaor bedenkself dat dåt met mij je bestaon in gevaor brocht?, en dat je vrouw toch niet bij je vandaon wou...?

GUUS

(geïrriteerd):

Ja, m'n god, er moest toch weer 's 'n eind aankomen?, en jouw leven zou 't ook maar leelijk in de war gestuurd hebben.

(Luchtig.)

Nu is alles op z'n pootjes terecht gekomen.

WOLMET:

Je wou van me of....?

GUUS

(kijkt al onrustiger door de deurkier):

Ja, zóo kan je 't ook noemen. Maar trek nu toch niet zoo'n tragisch gezicht, beste meid.

(Wil zijn hand op haar schouder leggen. Ze ontwijkt het.)

Wat is dåt nou? Boos? Ja, 'n garnaal heeft ook 'n hoofd!

(Met ruwe aandrang.)

Toe, doe nu niet zoo allemachtig flauw. Je moet 'n verstandige meid wezen, en ik ben blij, dat ik je leven hier 'n beetje heb kunnen veraangenamen...

(Wijst vaag op de dingen om zich heen.)

WOLMET

(verstikt):

Wat.... wat praot je nou? Je hebbe 't me op'edronge...

GUUS

(schokschoudert):

En je hebt 't toch maar aangenomen ook! Je wist best dat ze je zonder money weg zouën kijken op 't Eiland.

WOLMET

(afwijzend):

Ik zel... ik zel spaoren,

ik zel je smerige geld terugsturen, man.

GUUS

(zenuwachtig-kwaad):

Wat is dat nou voor apekool? Terugsturen?

(Lacht nijdig, bedenkt zich.)

Maar als je 't zou willen doen om schandaal te maken, dan stuur ik 't geld terug aan je man. Denk er om, hoor!

WOLMET

(als voor zichzelf):

Is hij nou Guus?

(Staart hem aan.)

Guus Hagens... en heb ik jouw portret nou al die tijd in me Bijbeltje bewaard?

(Guus schrikt op, kijkt zoekend in het rond. Wolmet haalt het portret uit de la, verscheurt het driftig, gooit de snippers over de vloer.)

Daor, daor, daor...

GUUS

(opgelucht):

Daar doe je me 'n dienst mee.

WOLMET

(gebroken, schor):

Slechtsaard...

GUUS:

Oh, beginnen we nu zoo?, dacht ik wel...

(Tussen zijn kort-afgebeten woorden valt telkens een stilte.)

'k Had hier nooit 'n voet aan wal moeten zetten. Ik kwam ook niet uit belangstelling. De anderen, dié kregen de beroerde inval, op de Gouwzee...

(Ademt zwaar, slikt een paar maal.)

Je kunt hier elkaar niet ontlopen, op die ellendige kluit klei. Hier is maar één weg, daarom ging ik naar je toe, 't moest wel, 't móest... Nu bèn je voorbereid!

(In de verte op straat, lachende stemmen die naderen.)

EEN VROUWESTEM ROEPT:

Guus!

GUUS

(nervus-dreigend):

Dus je weet wat je te wachten staat... als 't moet breng ik je man op de hoogte van alles...

(Wolmet zegt niets terug,

staart hem aan. Guus keert zich langzaam, met hooghartig gebaar, van haar af, slaat de kamerdeur achter zich toe, de buitendeur ook. Praat luid in de straat. Er klinkt dichtbij geschater op. Guus passeert, druk pratend met eenige heeren en dames, het raam.)

Negentiende tooneel.

Wolmet.

WOLMET

(doet, met heftige beweging, een stap naar de deur, blijft dan ineengedoken stil, de handen op de borst, het hoofd gebogen. Ze luistert tot van het lachen niets meer te hooren is, kijkt dan verwezen rond en ziet de snippers op de vloer, knielt er bij neer, en raapt ze op: langzaam en droef. Als zij ze alle heeft, komt ze stuntelig overeind, en bekijkt ze, prevelt):

Al wat d'r over is...

(Laat langzaam de snippers glijden in de open la van het kabinet, en sluit die met sleutel af. Loopt als duizelig door de kamer, houdt zich vast aan een stoel, de tafel. Ze zakt kleintjes ineen voor de bedsteebank, snikt. De portaaldeur gaat open, zonder gerucht. Jaap staat als een geestverschijning op de drempel, met vreemd-wit gezicht, onbeweeglijk.)

Twintigste tooneel.

Wolmet, Jaap.

JAAP

(bij haar, zijn stem vol angst):

Wat hebbe ze nou met jou 'edaon?

(Wolmet verschrikt heftig.

Jaap tilt haar op van de vloer, houdt haar in zijn armen. Ze klemt zich snikkend aan hem vast.)

Mijn is wat wonderlijks wedervaoren: 'n stem in m'n binnenste zee dat ik weerom most keere, en of ik wou of niet, ik mòst.... As Kaors me niet terug 'evaore had, dan was ik midden op de Gouwzee overboord 'egaon en terug' ezwommen.

WOLMET

(praat met een kleine, zweverige stem):

Ken je me alles vergeven, Jaop?, alles: dat is 'n hééle boel?

JAAP

(haalt haar dichterbij naar zich toe):

Wat... waarom...?

WOLMET:

En zonder ergens nao te vraoge, Jaop?

JAAP

(na korte aarzeling):

Zonder ergens nao te vraogen?, ik heb nooit ergens nao 'evraogd... wat 'eweest is, is 'eweest...

WOLMET

(na kleine stilte):

Mem en Neele hebbe toch wel gelijk 'ehad, Jaop, jij binne 'n man uit duizenden!

(Pakt zijn handen.)

As jij wat geduld met me hebben wou...

(zeer ontroerd)

dan... dan zou 't nog wel goed kenne worden met ons, Jaop...

JAAP

(plechtig, met ingehouden liefde):

We zelle 't prebeere...

Gordijn.